

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

Gabriela Zaccpalová

III. ročník – prezenční studium

Obor studia: Speciální pedagogika pro 2. stupeň ZŠ a SŠ a přírodopis se zaměřením na
vzdělávání

**VOLNOČASOVÉ AKTIVITY OSOB SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM
S PŘIHLÉDNUTÍM K NABÍDCE NESTÁTNÍCH ORGANIZACÍ**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Růžičková, Ph.D.

OLOMOUC 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 4. dubna 2011

Gabriela Zacpalová

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucí bakalářské práce Mgr. Veronice Růžičkové, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky. Poděkování také patří neziskovým organizacím a osobám se zrakovým postižením, které ochotně vyplnily dotazník.

Obsah

Úvod.....	5
1 Osoby se zrakovým postižením.....	7
1.1 Vymezení termínu zrakové postižení a zrakové vady.....	8
1.1.1 Definice zrakového postižení.....	8
1.1.2 Definice zrakové vady.....	8
1.2 Klasifikace zrakového postižení.....	9
1.2.1 Osoby nevidomé.....	11
1.2.2 Osoby se zbytky zraku.....	12
1.2.3 Osoby slabozraké.....	12
1.2.4 Osoby s poruchami binokulárního vidění.....	12
1.3 Klasifikace zrakových vad.....	13
1.3.1 Refrakční vady.....	14
1.3.2 Retinopatie nedonošených (ROP, Retinopathy of Prematurity).....	15
1.3.3 Sítnicové degenerace (Retinopathia pigmentosa).....	15
1.3.4 Vrozený zelený zákal (Glaucoma congenilum).....	15
1.3.5 Vrozený šedý zákal (Cataracta congenila).....	16
1.3.6 Atrofie zrakového nervu.....	16
1.3.7 Retinoblastom.....	16
1.3.8 Albinismus.....	17
1.3.9 Kortikální poškození zraku.....	17
1.3.10 Nystagmus.....	17
2 Volný čas.....	18
2.1 Vymezení pojmu volný čas.....	18
2.2 Historie volného času.....	19
2.3 Charakteristika volného času.....	21
2.4 Volnočasové aktivity u zrakově postiženého jedince.....	22
2.5 Hry pro osoby se zrakovým postižením.....	24
3 Neziskové organizace.....	27
3.1 Základní charakteristika neziskových organizací.....	27
3.2 Neziskové organizace pro osoby se zrakovým postižením.....	28
3.2.1 Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých České republiky.....	28
3.2.2 Tyfloservis.....	29
3.2.3 TyfloCentrum.....	31
3.2.4 Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina.....	32
3.2.5 Občanské sdružení Slepíši.....	32
3.2.6 Okamžik.....	33
4 Cíl výzkumné části.....	35
5 Charakteristika metody dotazníku.....	36
6 Zpracování výsledků výzkumu.....	38
6.1 Vyhodnocení výzkumného vzorku-neziskové organizace.....	38
6.2 Vyhodnocení výzkumného vzorku-osoba se zrakovým postižením.....	51
7 Diskuze.....	69
8 Doporučení pro praxi.....	72
Závěr.....	74
Seznam použité literatury a zdrojů.....	75
Přílohy.....	78

Úvod

Úvodem své bakalářské práce bych chtěla zmínit důležitost zrakového ústrojí. Zrak patří mezi jeden z nejdůležitějších smyslů, který je potřebný pro náš každodenní život. Většina lidí není schopna si plně představit, jak by vykonávala běžné životní potřeby ve tmě, jen pomocí sluchového a hmatového vnímání. Velký počet zdravých osob i přesto nedbá o správnou zrakovou hygienu a negativně hodnotí osoby se zrakovým postižením, i když se jimi mohou z minuty na minutu stát sami. Ráda bych zdůraznila, že i osoby se zrakovým postižením mají stejné právo na svůj plnohodnotný život jako intaktní společnost. Musíme mít na paměti, že osoby se zrakovým postižením mají své touhy, představy, jak by chtěly svůj život uspořádat, jen někdy nemají tolik sil nebo prostředků svůj sen realizovat. Proto bychom měli těmto lidem věnovat pozornost a samozřejmě se k nim chovat s úctou, jako kdybychom jednali se zdravým jedincem.

Já sama mám zrakovou vadu, strabismus, který mi od narození komplikoval život. Potýkala jsem se se zesměšňováním ze strany spolužáků, ale i ze strany pedagogických pracovníků. Proto jsem se rozhodla věnovat osobám se zrakovým postižením, a vzdělávat se v tomto směru na pedagogické fakultě. Z toho důvodu byl pro mě výběr bakalářské práce snadný.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část obsahuje tři kapitoly. V první kapitole jsem se zaměřila na vymezení pojmu zrakového postižení a zrakové vady, následně v kapitole také uvádím klasifikaci zrakového postižení a zrakových vad. V druhé kapitole je popsán volný čas, jeho historie a efektivní využití pro osoby se zrakovým postižením. V poslední, třetí kapitole se zabývám nestátními organizacemi, jejich charakteristikou a nabídkou volnočasových aktivit pro osoby se zrakovým postižením. V praktické části jsem se zaměřila na využití volnočasových aktivit osobami se zrakovým postižením a nabídkou těchto aktivit nestátními organizacemi.

Cílem teoretické části je sestavit ucelený přehled o zrakovém postižení, volnočasových aktivitách a neziskových organizací. V praktické části bylo cílem zjistit, jaká je v dnešní době situace z pohledu využívání volnočasových aktivit osobami se zrakovým postižením. Zaměřila jsem se především na osoby se zrakovým postižením, které navštěvují 2. stupeň

základní školy a střední školy pro zrakově postižené. Přesto bych chtěla zdůraznit, že na dotazníky mohli odpovídat i jiné věkové kategorie. K dosažení stanoveného cíle mi posloužila dotazníková metoda.

I. Teoretická část

1 Osoby se zrakovým postižením

V dnešní době se stále častěji setkáváme s osobami se zrakovým postižením, proto se Vás pokusíme seznámit s touto, v mnoha případech, závažnou problematikou. V kapitole Vás seznámíme s informacemi o počtu zrakově postižených, s pojmy, definicemi, klasifikacemi a základní charakteristikou zrakových postižení a vad.

Z údajů Světové zdravotnické organizace se dovídáme, že v dnešní době je na světě 45 miliónů nevidomých a 135 miliónů lidí těžce zrakově postižených. V České republice se uvádí kolem 60 000-100 000 osob s těžkým zrakovým postižením, z toho 7 000-12 000 nevidomých. Přesné statistické údaje do dnešní doby neexistují (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007).

U osob se zrakovým postižením se setkáváme s těmito základními pojmy:

„Tyflopédie (z řeckého tyflos-slepý, paidea-výchova) je jedním z oborů speciální pedagogiky, který se zabývá problematikou spjatou s rozvojem výchovou a vzděláváním osob se zrakovým postižením“ (Ludíková, 2005, s. 4).

Oftalmopedie (z řeckého ophthalmos-oko, paidea-výchova) je jedním z oborů speciální pedagogiky zabývajících se výchovou, vzděláváním a rozvojem osob se zrakovým postižením. Za zmínku stojí uvést, že většina autorů uvádí tyflopédii jako synonymum k oftalmopedii (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007).

Tyflotechnika je obor, který pomocí technických pomůcek, přístrojů a zařízení pomáhá zrakově postiženým kompenzovat ztrátu zrakového vnímání, a to v co nejvyšší možné míře (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2009).

„Tyflografika představuje grafická znázornění zhotovená nevidomými nebo pro potřeby nevidomých technikami reliéfních čar nebo velmi nízkých reliéfních ploch“ (Jesenský, 1988, s. 34).

1.1 Vymezení termínu zrakové postižení a zrakové vady

Cílem podkapitoly je, abychom si uvědomili, jaký je rozdíl mezi postižením a vadou. K ujasnění nám poslouží následující definice zabývající se touto problematikou.

1.1.1 Definice zrakového postižení

Světová zdravotnická organizace uvádí: „Osoba se zrakovým postižením je ta, která má postižení zrakových funkcí trvající i po medicínské léčbě anebo po korigování standartní refrakční vady a má zrakovou ostrost horší než 0,3 (6/18) až po světlocit, nebo je zorné pole omezeno pod 10 stupňů při centrální fixaci, přitom tato osoba užívá nebo je potenciálně schopna používat zrak na plánování a vlastní provádění činnosti“ (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2009).

„Zrakovým postižením rozumíme víc, nežli představuje pouhé poškození (patologie, defekt) anatomických struktur a poruch funkcí zrakového analyzátoru“ (Jesenský, 2002, s. 25).

Zrakově postižený jedinec není každý, kdo nosí brýle či kontaktní čočky, ale vždy je to osoba, která má i po brýlové, medikamentózní či jiné korekci problémy se zrakovým vnímáním (Růžičková, 2007).

Pro srovnání jsme uvedli těchto pár definic zrakového postižení od různých autorů. Nejpochoptelnější definici pro laickou veřejnost uvádí Růžičková, z které každý jedinec pochopí, že zrakově postižená osoba je ta osoba, které působí postižení nějaké omezení (v osobním, společenském životě apod.).

1.1.2 Definice zrakové vady

„Vada zraku je ve smyslu speciální pedagogiky defekt, projevující se nevyvinutím, snížením nebo ztrátou výkonnosti zrakového analyzátoru a tím poruchou zrakového vnímání, orientace

v prostoru, pracovních činností závislých na výkonnosti zraku a narušením vytváření sociálních vztahů“ (Flenerová, 1985, s. 8).

„Termínem zrakové vady označujeme nedostatky zrakové percepce různé etiologie a rozsahu“ (Květoňová-Švecová, 1998, s. 18).

Uvedené definice se nám zdají pro běžnou společnost příliš odborné. Pro jejich pochopení musí mít člověk základní znalosti ze speciální pedagogiky nebo medicíny. Během studia jsme se seznámili s obecným vymezením vady, které je pro neobornou společnost, podle našeho názoru, dostačující: „Vada jako narušení psychické, anatomické, fyziologické struktury nebo funkce“ (WHO).

1.2 Klasifikace zrakového postižení

Klasifikace zrakového postižení je různá, liší se dle resortů a autorů. V publikacích se můžeme setkat s medicínskou klasifikací, s klasifikací z hlediska obecné pedagogiky (školská), z hlediska speciální pedagogiky, vlastní klasifikaci mají i zrakově postižení sportovci. V podkapitole si uvedeme nejpoužívanější a nejznámější klasifikaci z hlediska speciální pedagogiky a pro srovnání klasifikaci z hlediska medicínské dle Světové zdravotnické organizace (WHO).

Nejčastěji hlavním a základním kritériem v kategorizaci zrakového postižení je zraková ostrost-vizus (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007).

Následně si popíšeme již zmíněnou klasifikaci z hlediska speciální pedagogiky.

1. Podle stupně postižení se rozlišují čtyři základní skupiny zrakově postižených:

- osoby nevidomé,
- osoby se zbytky zraku,
- osoby slabozraké,
- osoby s poruchami binokulárního vidění (tupozraké a šilhavé).

2. Kritérium podle doby vzniku defektu:

- vrozené (kongenitální, perinatální) např. exogenní vlivy působící na matku během těhotenství, dědičnost, toxikomanie matky,
- získané (postnatální, juvenilní, senilní) např. úrazy a nádorová onemocnění oka i hlavy.

3. Podle etiologického hlediska:

- orgánová (např. slabozrakost),
- funkční (např. tupozrakost).

4. Z hlediska trvání zrakové vady:

- s krátkodobým (akutním),
- s dlouhodobým (chronickým, trvalým, progresivním),
- s opakujícím se (recidivujícím) zrakovým postižením (Ludíková , 1988, Ludíková, Stoklasová 2005, Růžičková, 2007).

Klasifikace zrakového postižení dle Světové zdravotnické organizace (WHO) je popsána následně:

1. střední slabozrakost je zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než $6/18$ (0,30)-minimum rovné nebo lepší než $6/60$ (0,10), $3/10$ - $1/10$, kategorie zrakového postižení 1.
2. silná slabozrakost zahrnuje zrakovou ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než $6/60$ (0,10)-minimum rovné nebo lepší než $3/60$ (0,05), $1/10$ - $10/20$, kategorie zrakového postižení 2.
3. těžce slabý zrak:
 - a) zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než $3/60$ (0,05)-minimum rovné nebo lepší než $1/60$ (0,02), $1/20$ - $1/50$, kategorie zrakového postižení 3,
 - b) koncentrické zúžení zorného pole obou očí pod 20 stupňů, nebo jediného funkčně zdatného oka pod 45 stupňů.
4. praktická slepota vymezuje zrakovou ostrost s nejlepší možnou korekcí $1/60$ (0,02), $1/50$ až světlocit nebo omezení zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není postižena, kategorie zrakového postižení 4.

5. úplná slepota je ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí, kategorie zrakového postižení 5 (<http://www.sons.cz/klasifikace.php>).

Klasifikace z hlediska speciální pedagogiky uvádí různá hlediska, kritéria, při kterých může vzniknout zrakové postižení. Podle našeho názoru je nejpřehlednější, i neodborná společnost se v něm snadno orientuje a dokáže si představit příčinu vzniku postižení. Klasifikace dle WHO je pro laickou společnost velmi složitá a bez medicínské znalosti se neobejde.

V následujících podkapitolách se Vám pokusíme popsat zraková postižení dle stupně.

1.2.1 Osoby nevidomé

Nevidomost neboli slepota, popřípadě se také můžeme setkat s odborným označením amauróza. „Nevidomost (slepota) je ve smyslu speciální pedagogiky vada zraku, která se projevuje úplným nevyvinutím, úplnou (téměř úplnou) výkoností zrakového analyzátoru a tím nemožností zrakového vnímání“ (Flenerová, 1985, s. 10). Slepota postihuje kategorii dětí, mladistvých a dospělých. Jedná se o nezvratný (ireverzibilní) pokles centrální zrakové ostrosti pod 1/60 až po ztrátu světlocitu (Ludíková, 1988, Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007). Nevidomost můžeme dělit:

- a) praktickou (neúplná, zbytky zraku)-pokles zrakové ostrosti pod 3/60 do 1/60 včetně. Binokulární zorné pole je menší než 10 stupňů, ale větší než 5 stupňů kolem centrální fixace. Je to stav kdy jedinec vnímá světlo, ale nedovede určit jeho směr (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007, Vítková, Květoňová-Švecová, Madlener, Řehůřek, 1999).
- b) totální (úplná, absolutní, amauróza)-pohybuje se mezi zachovalým světlocitem s chybnou projekcí a ztrátou světlocitu (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007).

Z etiologického hlediska dělíme nevidomost:

- a) získanou (nejčastější příčinou jsou progrese refrakčních vad, glaukom, katarakta, odchlípení sítnice, retinopatie, nádory, intoxikace, poleptání či popálení oka atd.).
- b) vrozenou (nejčastější příčina je dědičnost, porušení plodu v prenatálním období, infekční onemocnění v průběhu těhotenství), (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007).

1.2.2 Osoby se zbytky zraku

Osoby se zbytky zraku (částečně vidící) představují kategorii dětí, mládeže a dospělých, která se nachází mezi osobami slabozrakými a nevidomými (Ludíková, 1988). „Vizus je snížený v rozsahu 3/60-1/60 nebo zorné pole je omezeno na 5 až 10 stupňů kolem centrální fixace“ (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 38). Někdy zrakové postižení bývá ustáleno, ale také může docházet k progresi nebo k určitému zlepšení. Osoby s brýlovou korekcí jsou schopny rozeznávat prsty těsně před očima a za pomoci vhodných kompenzačních pomůcek jsou schopny číst plakátové písmo. Z etiologického hlediska může být příčina zbytku zraku vrozená nebo získaná (postupné oslabování zraku, úrazy), (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, Ludíková, 1988).

1.2.3 Osoby slabozraké

Jde o snížení zrakové ostrosti obou očí, a to i s optimální brýlovou korekcí (Ludíková, 1988). Zraková ostrost je na lepším oku pod 6/18 až 3/60 včetně nebo zorné pole je zúženo na 20 stupňů bilaterálně bez ohledu na centrální zrakovou vadu. Kategorií slabozrakých osob mohou být děti, mládež a dospělí. Slabozrakost je často dělena podle stupně na lehkou, střední (6/18-6/60) a těžkou (6/60-3/60). Obecně je považována za orgánové a neodstranitelné postižení obou očí. Proto je důležité, aby slabozraké osoby dodržovaly zásady zrakové hygieny, aby nedocházelo ke zhoršování postižení. Příčina vzniku postižení je vrozená nebo získaná v průběhu života (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, Finková, Ludíková, Růžičková, 2007, Flenerová, 1985, Ludíková, 1988).

1.2.4 Osoby s poruchami binokulárního vidění

„Binokulární vidění je koordinovaná senzomotorická činnost obou očí, která zajišťuje vytvoření jednoduchého a prostorového obrazu pozorovaného předmětu“ (Vítková, Květoňová-Švecová, Madlener, Řehůřek, 1999, s. 31). Jedná se o získanou schopnost, která se vyvíjí po narození s dozríváním sítnice a její žluté skvrny. Patří mezi poruchy funkční, které se dělí na tupozrakost (amblyopii) a šilhavost (strabismus). U tohoto postižení je velmi důležitá včasná diagnostika dětí předškolního věku (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007,

Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, Vítková, Květoňová-Švecová, Madlener, Řehůřek, 1999).

Tupozrakost (amblyopie) postihuje jedince s výrazně sníženou zrakovou ostroší (může být snížena až na hranici praktické slepoty) obvykle jednoho oka různého stupně, způsobené útlumem zrakového vnímání. Jedná se komplexní poruchu postihující především centrální vidění. Obvykle se nevyskytuje orgánová příčina. Jedinec preferuje obrázek u oka s lepší zrakovou ostroší a potlačuje obrázek hůře vidícího oka (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007, Ludíková, 1988).

Šilhavost (strabismus) způsobuje u osob narušení rovnovážného postavení očí. Osy nejsou rovnoběžné, proto obrázky na sítnicích obou očí nevznikají na totožných místech a vzniká dvojitý obrázek (jeden z obrázků je obvykle potlačen), (Ludíková, 1988).

1.3 Klasifikace zrakových vad

V podkapitole si vytýčíme základní rozdělení zrakových vad. Květoňová-Švecová uváděla v publikaci z roku 1998 jen čtyři skupiny poruch zraku (ztráta zrakové ostroší, postižení zorného pole, okulomotorické poruchy a obtíže se zpracováním zrakových podnětů). Po dvou letech vyšlo přepracované vydání už s pěti skupinami poruch zraku, které uvádíme v této práci.

Rozlišujeme pět skupin poruch zraku:

1. ztráta zrakové ostroší-dítě nevidí zřetelně, má problémy s rozlišováním detailů. Nemusí mít potíže s identifikací velkých předmětů. Zrakovou ostroší měříme Snellenovými optotypy.
2. postižení zorného pole-omezuje prostor, který dítě vidí. Velmi obtížně se měří, zejména u malých dětí. U dítěte se projevuje, jak praxe ukazuje až kolem pátého věku života.
3. okulomotorické poruchy-nastávají při vadné koordinaci pohybu očí. Jedinec může mít potíže při používání obou očí, při sledování pohybujícího se předmětu nebo při prohlížení. Předmět sleduje jedním okem, potom druhým. Při pohledu na blízký předmět může jedno oko stáčet dovnitř, druhé zevně.

4. obtíže se zpracováním zrakových podnětů-u jedinců s poškozením zrakových center v kůře mozku. Mají problémy se zpracováním zrakové informace a to, i když není poškozena sítnice a zrakový nerv.
5. poruchy barvocitu-základem pro vnímání barev je dostatek čípku ve žluté skvrně. Pokud dojde k porušení čípku, nastanou komplikace s viděním barev. S touto problematikou se můžeme setkat např. u Daltonismu, kdy je narušeno vnímání zelené a červené barvy nebo u Achromatopsie, kde je úplná ztráta barevného vidění. (Květoňová-Švecová, 2000, Růžičková, 2007).

V současné době je mnoho zrakových vad. Proto bychom chtěli uvést ty nejčastější, které se vyskytují v dětském věku. Přitom bereme ohled především na výzkumnou část, ve které nám na otázky především odpovídaly děti a mladiství.

1.3.1 Refrakční vady

Objevují se jako samostatné poruchy nebo jako součást jiných očních chorob, vady jsou korigovatelné (brýlová korekce, refrakční chirurgie), (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2009, Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007). Mezi refrakční vady patří:

- a) krátkozrakost (myopie)-patří mezi nejrozšířenější refrakční vady a je charakteristická špatnou zrakovou ostrostí do dálky, u těžších případů může dojít i k výpadkům zorného pole až k slepotě. Klasifikace myopie (různí autoři uvádí jinak): do -3 D-lehká myopie, do -6 D-střední, do -10 D-vysoká, hodnoty nad -10 D charakterizují těžkou degenerativní myopii, myopii gravis (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2009, <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/2.htm>).
- b) dalekozrakost (hypermetropie)-opak myopie, dá se do jisté míry kompenzovat akomodací, zvýšením optické mohutnosti oka, klasifikace do +3 D-lehká hypermetropie, do +7 D-střední hypermetropie, nad +7 D-vysoká hypermetropie, nikdy není progresivní, kompenzuje se brýlemi (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2009, <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/2.htm>).
- c) astigmatismus-vzniká nejčastěji zakřivením rohovky, ale i čočky. Jedinci nevidí ostře, mají tendenci přivírat víčka (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2009, <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/2.htm>).

1.3.2 Retinopatie nedonošených (ROP, Retinopathy of Prematurity)

Nejčastější příčina slepoty u dětí. Nejvíce jsou ohroženy děti nedonošené tj. před 32. týdnem, s porodní hmotností menší než 1500g, která nebyla jednoznačně prokázána. Jedinci jsou umístěny v inkubátoru s vysokým přívodem kyslíku. Nemají dokončenou vaskulární sítnici, která po vysazení kyslíku způsobuje krvácení v sítnici a sklivci. Kromě odchlípení sítnice může dojít i ke vzniku sekundárního glaukomu. Nedokonalou metabolickou regulací může vzniknout i zákal očních čoček (Vágnerová, 1998, Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/6.htm>).

1.3.3 Sítnicové degenerace (Retinopathia pigmentosa)

Jedná se o nezánettivá vrozená onemocnění sítnice. Mezi nejznámější sítnicové degenerace patří:

- a) pigmentová degenerace sítnice-jedná se o nezánettivé, vrozené, dědičné (hereditární) onemocnění, kdy jsou postiženy tyčinky ve střední periférii sítnice. Onemocnění nejde léčit. Příznakem je šeroslepost (hemeralopie), které pokračuje zužováním zorného pole až do trubicovitého vidění a končí poklesem centrálního vidění (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, Vítková, Květoňová-Švecová, Madlener, Řehůřek, 1999, <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/7.htm>).
- b) degenerace žluté skvrny (juvenilní makulární degenerace)-dědičná choroba, obtíže se projevují na začátku školní docházky. Jedná se o poškození centrálního vidění, kdy dochází k centrálnímu výpadku (skotomu) i poruchám barvocitu. Zůstává na pásmu slabozrakosti. Periferní vidění je zachováno (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, Vítková, Květoňová-Švecová, Madlener, Řehůřek, 1999, <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/7.htm>).

1.3.4 Vrozený zelený zákal (Glaucoma congenilum)

V dnešní době se přiklání k obecné definici glaukomu: chronické progredující onemocnění zrakového nervu, při němž dochází k poškození a odumírání nervových buněk sítnice a následně k ubývání až ztrátě zorného pole (Jesenský, 2002).

Je charakterizován nevratnou (iverzibilní), zhoršující (progresivní), chronickou neuropatií terče zrakového nervu se specifickými změnami zorného pole. Vrozený zelený zákal je onemocnění, kdy zrakové funkce jsou poškozeny patologicky, zvýšeným nitroočním tlakem. Postihuje dětský věk z 90% (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2009, Vítková, Květoňová-Švecová, Madlener, Řehůřek, 1999).

1.3.5 Vrozený šedý zákal (Cataracta congenita)

Znamená zákal oční čočky, který je vizuálně nápadný. Býval hlavní příčinou dětské slepoty, v současnosti se podílí na slepotě z 15-20%. Nejčastější příčinou onemocnění mohou být škodlivé noxy (virová onemocnění, např. zarděnky v prvních měsících těhotenství) nebo toxické vlivy včetně nevhodných léků. Postihuje jedno oko nebo obě oči. Čočka může být zakalená částečně nebo úplně. Katarakta může být vrozená nebo poúrazová, co se týká dětského věku (Vágnerová, 1998, Vítková, Květoňová-Švecová, Madlener, Řehůřek, 1999, <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/3.htm>).

1.3.6 Atrofie zrakového nervu

Vážná funkční porucha, kdy degeneruje nervová tkáň druhého neuronu zrakové dráhy. Hlavním příznakem je změna barvy papily. Terč zrakového nervu disponuje s barvou až do běla. Příčinou může být nejen dědičnost, ale i úraz, intoxikace organismu, zánětlivé onemocnění, tumor. Atrofie zrakového nervu bývá nejčastěji s kombinací s jiným postižením. Děti mají snížený zrakový vizus (ostrost) a vidění se může pohybovat od slabozrakosti po nevidomost (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007).

1.3.7 Retinoblastom

Retinoblastom patří mezi nejzávažnější oční onkologické onemocnění. „Nádor vyrůstá ze sítnice oka“ (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 29). Onemocnění z počátku probíhá skrytě. Nejčastěji se diagnostikuje kolem druhého věku života dítěte. Při rozsáhlém nádoru je nutné vyjmutí oka (enukleace), poněvadž hrozí přesunutí do druhého oka nebo do dalších tkání. Při včasném zásahu je šance na částečnou záchranu zraku (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007).

1.3.8 Albinismus

Vrozená dědičná vada, vznikající z nedostatku pigmentu. Albinismus se vyskytuje ve třech typech:

- a) celkový albinismus je charakteristický nedostatkem melaninu v těle a v očích. Jedná se o autosomálně recesivní postižení. Vizus se pohybuje kolem 6/60 obvykle bývá i snížen. Často bývá charakterizován nystagmus.
- b) nekompletní albinismus má obdobné projevy jako celkový albinismus, zorné pole a barevné vidění bývá v normě.
- c) oční albinismus, kde barva kůže a vlasů je v normě, ale pigment v oku chybí. Vizus 6/12 a 6/30, často se objevuje nystagmus i strabismus. Zorné pole a barevné vidění je v normě. Děti bývají často světloplaché (Květoňová-Švecová, 1998).

1.3.9 Kortikální poškození zraku

Neboli CVI-Cortical Visual Impairment, mozková slepota nebo je také označována jako korová slepota. Vada objevující se při kombinovaném postižení jedinců. Jde o poruchu mozku a zrakových drah. Častým projevem je proměnlivé užívání zraku, a to z hodiny na hodinu (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007).

1.3.10 Nystagmus

Bezděčné rytmické pohyby převážně obou očí vykonávané v jednom nebo několika pohledových směrech, vzniká poruchou okoohybných svalů. Klasifikace nystagmu je velmi široká, může se dělit dle povahy pohybu (záškubový a kývavý), podle roviny (horizontální, vertikální, rotační, diagonální, cirkulární a zvláštní typ houpačkový), podle intenzity (zahrnuje 3 stupně), podle etiologie (vestibulární, neurogenní, okulogenní), (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2009).

Díky této kapitole jsme si ujasnili základní informace, které potřebujeme znát, abychom se mohli dostat hlouběji do problematiky. Kapitola shrnuje potřebné pojmy, definice a klasifikace tak, abychom byli schopni si utvořit představu o tom, kdo jsou osoby se zrakovým postižením a co je samotné zrakové postižení a zraková vada.

2 Volný čas

Kapitola má za úkol vysvětlit a přiblížit pojem volný čas a aktivity s ním spojené. Dalším cílem je popsat historii volného času a jeho základní charakteristiku. Volný čas využívá každý z nás způsobem, jaký je pro něj optimální. Někteří využívají volnočasových aktivit, které nabízí různá sdružení, jiní za aktivity považují vaření, pečení, sledování televize, poslouchání hudby, čtení a další. Přitom si většina intaktní společnosti neuvědomuje, že mohou dělat, v rámci svých možností (psychických, fyzických, sociálních, ekonomických), vše po čem touží. Osoby se zrakovým postižením už tak velký a rozmanitý výběr nemají, musí vyhledávat aktivity, které jsou pro ně nejvhodnější. Bohužel se setkáváme i s institucemi a organizacemi, které nejeví zájem mít ve svých řadách člověka s postižením. Proto se pokusíme v této kapitole uvést nabídku volnočasových aktivit pro tyto spoluobčany.

2.1 Vymezení pojmu volný čas

Existují různé definice volného času, ale vždy v nich nalezneme stejnou základní myšlenku: člověk chápe volný čas, jako dobu, která mu zbývá po vykonání potřebných činností (vzdělávací, pracovní činnost) a umožňuje mu svobodně vykonávat činnosti, které ho baví či zajímají. Přesto si uvedeme alespoň jednu dnešní definici volného času, kterou nalezneme v literatuře zabývající se touto problematikou. „Volný čas je takový čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce, nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život“ (Hofbauer, 2004, s. 13). Za vhodné považujeme uvést i definici volného času z období starověku, kterou vymezil Aristoteles: volný čas, jako čas na rozumování, čtení veršů, setkávání se s přáteli a poslouchání hudby (http://cs.wikipedia.org/wiki/Voln%C3%BD_%C4%8Das).

Do volného času nepatří vyučování a s nimi související činnosti jako jsou: základní biologické potřeby (péče o zevnějšek, jídlo, spánek), povinnosti, které máme ve spojitosti s domácností nebo výchovným zařízením.

S volným časem souvisí následující pojmy: mimotřídní výchova, mimoškolní výchova, hra ve volném čase, zájmová činnost a volnočasové aktivity. Pojem mimotřídní výchova říká, že to

jsou aktivity realizované školou mimo povinnou školní docházku, naopak mimoškolní výchova je realizována sdružením nebo zařízením volného času. Ve volném čase je důležitá i hra, která obohacuje člověka. Člověk hru má rád, někdy při hře zapomíná na okolní svět. Hra působí intenzivně na vývoj člověka, je dobrovolná, přináší radost a prožitek. Má pozitivní vliv na tělesný a duševní vývoj. (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2002, Hofbauer, 2004). Zájmová činnost je chápána jako cílevědomá činnost zaměřená na uspokojování potřeb a rozvíjení osobnosti (Ludíková, Stoklasová, 2005). Volnočasové aktivity lze chápat jako aktivity (činnosti), které vyplňují volný čas. Přesnou definici pro volnočasové aktivity jsme v publikacích nenašli. Proto si uvedeme pouze definici pro aktivity. Aktivity se vymezují jako činnost zejména živých bytostí (Průcha, 2008).

2.2 Historie volného času

Pro porozumění historickému vývoji termínu volný čas a jeho významu musíme přihlédnout k různým výchozím posuzovatelům. Pojmem volný čas se zabývají odborníci z odlišných oblastí (sociologie, pedagogika, psychologie nebo lékařství). Za nejvýstižnější považujeme vymezení od sociologů, kteří nejčastěji mluví o volném čase jako o přesahujícím indikátoru změn výrobních forem, struktur příjmu a blahobytu (Vážanský, 2001).

Pokusíme se Vám uvést stručně jednotlivé vývojové stupně volného času spolu s jeho významem.

1. Období je období středověku a je datováno kolem 14. století. V tomto období byl volný čas nazýván jako období míru. Středověk se považuje za počátek používání spojení slova „volný“ s významem pro časové jednotky „den“ a „čas“.
2. Období nacházíme v humanismu, kde byl volný čas vnímán jako disponibilní (upotřebitelná) doba s časovým intervalem zvýšené svobody.
3. Období reformace, je volný čas zdůrazňován, jako zbývající časový úsek dne. Byla vytvořena odlišná etika práce, která zdůrazňovala přesnou pracovní dobu. Lidé už nepracovali od svítání do setmění.
4. Období je z pohledu školní pedagogiky, kde čas byl vnímán jako povinná doba. Uvádí se, že jeho vznik je spojován s omezenými možnostmi pro jednání. Toto pojetí najdeme v období industrializace.

5. Období zahrnuje dobu osvícenství. Osvícenství bylo dobou protestů a protestovalo se s cílem uskutečnit úplnou a opravdovou svobodu člověka. J. Rousseau vyžadoval v roce 1760 založení veškeré výchovy, tzn. v podstatě celého života „na čase svobody a volnosti“.
6. Období, které nacházíme v 18. století, se vyvíjela protestanská duchovní péče. Hlavní funkcí pracovní etiky byla tzv. „hodina volna“, kterou představovala „reakce“, ve které se měli vykonávat nutné úkoly. Za spoluúčasti školně-pedagogických a křesťansko-duchovních opatření byla rozvíjena až do 20. století. Kdy znamenala představu o volném čase jako o prostoru, určeného k uvědomování si postavení jedince a k náboženskému rozjímání. Z této historické fáze pochází chápání volného času, jako doby odkázané na „utváření“.
7. Období je označováno za období protestantismu a kalvinismu. Během tohoto období byl považován volný čas jako zotavení. Později byl pojem volný čas přenesen do světa ekonomiky, sociální péče a politiky. Roku 1902 našel první odborářské uplatnění. „Pracovní doba“ a „volný čas“ se postavily proti sobě a bylo vyžadováno, aby v rámci pracovní doby byl volný čas regulován.
8. Období nastává po druhé světové válce, kdy byl volný čas rozdělen do třech etap:
 - 1. etapa byla roku 1950 a nazývala se jako kvantitativní změna pracovní doby. Vznikla týdenní pracovní doba, která pak prošla redukcí z pohledu počtu hodin.
 - 2. etapa probíhala od roku 1980, kdy začala práce ztrácet dominantní význam a to hlavně ve vyspělých zemích.
 - 3. etapa je etapou, která probíhá v dnešní době (Vážanský, 2001).

Rádi bychom Vám uvedli i další významné události, které jsou pro ucelený průřez historií důležité. Mezi roky 1948-1989 nebylo možné naplňovat zájmovou činnost z politického zákazu. Tento zákaz prolomil zákon č. 83/1990 Sb. Po vydání zákona začínají opět vznikat různé kluby, kroužky, organizace, sdružení atd. Na počátku 20. století začali vznikat nové koncepce mimoškolní výchovy založené na přírodě. V této době malíř a spisovatel E. T. Seton založil „woodcraft“ neboli lesní moudrost. Hnutí bylo založené na pohodě, mravnosti a ušlechtilosti. Prostřednictvím tábornických aktivit, pobytů v přírodě a sportovních her se rozvíjela osobnost dítěte a mládeže (Průcha, 2009).

2.3 Charakteristika volného času

Jak už jsme se dozvěděli, existují různá pojetí volného času, s tím souvisí i jeho směry a funkce. Uvedeme si dva základní směry pojetí volného času:

- a) negativní pojem-zbývající doba celkového průběhu dne, která zůstala po pracovním nebo studijním čase, úkolech v domácnosti a po uspokojení základních fyziologických potřeb.
- b) pozitivní pojem-disponibilní časový prostor, v němž by pro jedince mohl znamenat skutečnou svobodu. Ale je také dobou, kdy jedinec může svobodně realizovat povinnosti a přitom ho nikdo do ničeho nenutí (Vážanský, 2001).

Jiná literatura uvádí tyto směry:

- a) vázaný čas neboli účelově zaměřený-skládá se z pracovní doby, sebeobslužných a doplňkových činností.
- b) nezávazný čas neboli nezávislý-o jeho využití dobrovolně rozhoduje sám jedinec (Průcha, 2009).

Uvedené směry jsou v podstatě na základě stejného vymezení. Avšak v novější literatuře se setkáváme s jinými termíny. Z našeho pohledu Průchovo vymezení je pochopitelnější.

Volný čas lze dělit i dle toho jakou funkce roli zastává. Roger Sue, francouzský sociolog, uvádí tyto funkce volného času:

- a) psychologická (uvolnění, zábavu, rozvoj),
- b) sociální (socializace v různých sociálních prostředích-rodina, vztah ke skupině),
- c) terapeutická (zahrnuje hledisko zdravotní, smyslový rozvoj, prevenci chorob, zdravý životní styl),
- d) ekonomická funkce (vývojově spojené s aktivitami).

Německy pedagog Horst W. Opaschowski dělí funkce volného času na tyto oblasti:

- a) rekreace (zotavení a uvolnění),
- b) kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací),
- c) výchova a další vzdělávání (sociální učení),
- d) kontemplace (hledání smyslu života),

- e) komunikace (sociální kontakty),
- f) participace (účast na vývoji společnosti),
- g) integrace,
- h) enkulturace (kulturní vývoj), (Hofbauer, 2004).

Pro naše účely jsou vhodnější funkce, které popisuje Rogers Sue (Hofbauer, 2004). O funkcích je sice vymezeno méně informací, za to popisuje všechny dílčí oblasti.

Při výběru činností ve volném čase se klade důraz na tyto znaky:

- a) dobrovolnost a svoboda v rozhodování o činnosti,
- b) modifikace obsahu-podílí se na něm samotní zájemci, vedoucí jen dohlížejí na správnost a v poslední fázi obsah schvalují. Obsah se staví na zkušenostech a dovednostech získaných při výuce.
- c) činnost musí být plánovitá, systematická, pestrá a atraktivní,
- d) správné hodnocení-důležité je, aby bylo spravedlivé,
- e) samostatnost-samostatná aktivita rozvíjí schopnosti, dovednosti (Kučerová a kol., 1994).

Uvedené znaky považujeme za velmi důležité. Volný čas považujeme za čas, se kterým nakládáme podle našeho mínění, ale vždy budou existovat nějaká nesepsaná „pravidla“.

2.4 Volnočasové aktivity u zrakově postiženého jedince

Volnočasové aktivity mohou využívat všechny věkové kategorie. Důležité však je, aby osoba se zrakovým postižením uměla dobře využívat svůj volný čas. Využívání volnočasových aktivit by mělo být rozvíjeno už od raného věku. Úprava podmínek je ve většině případů nutná. V mnoha případech se jedná o menší, ale v některých i o větší úpravy.

Volnočasové aktivity dělíme do oblastí:

- a) společenskovední-činnosti podle, kterých poznáváme aktuální společenské dění, ale i historii. Zrakově postiženým osobám můžeme doporučit individuální sběratelství, studium cizích jazyků, publicistiku spojenou s vydáváním vlastních periodik, zapojení

do šachového kroužku. Za společenskovední činnosti považujeme i různé besedy nebo návštěvy přátel.

- b) pracovní-technické-zdokonalují manuální dovednosti, vědomosti z technických poznatků a aplikaci těchto poznatků do praxe. Činnosti jsou založené na přípravě úkolů, které je čekají v dospělosti. Osobám se zrakovým postižením můžeme nabídnout různé modelářské práce a práce se stavebnicemi, vaření nebo výrobu různých předmětů (z kartonu, papíru, modelovací hmoty, dřeva apod.).
- c) přírodovědné-volnočasové aktivity propojené už s poznatky, které se děti, mládež dozvěděly během vyučování. Poznávání přírody realizujeme různými procházkami v přírodě spojenými s poznáváním živočišných a rostlinných druhů. Osoby se zrakovým postižením mohou využívat i aktivity spojené s chovatelstvím. Mohou se starat např. o rybičky v akváriích nebo mohou navštěvovat a pomáhat se starat o psy či koně v útulcích a mnoho dalších aktivit. Dále se mohou věnovat aktivitám jako je např. rybářství, včelařství ale i pěstitelské práce, kdy mají na starost např. pokojové rostliny.
- d) estetickovýchové-aktivity zaměřené na rozvíjení výtvarného, hudebního, literárního, dramatického a hudebně pohybového projevu, na kulturu chování a rozvoje tvořivosti. Výtvarná oblast zahrnuje využívání různých výtvarných technik (malba, modelování, grafické techniky). Pracuje se s výtvarnými prostředky, které jsou spojovány s experimentováním (hry barvou, dekorativní práce atd.). Aktivity zajišťují i návštěvy různých výstav a galerií. Vždy musíme brát ohled na vážnost zrakového postižení, měli bychom proto využívat techniky vhodné pro jednotlivé druhy a stupně postižení. Osoby se slabozrakostí mohou využívat různé kroužky výtvarného zaměření, vždy ale musíme dbát na zrakovou hygienu. Tyto osoby by měly pracovat převážně s kontrastními barvami, s materiálem, který je bezprašný a má větší formát. Za to nevidomý už takovou širokou nabídku nemá. U nich se využívá tyflografických technik a technologií, jako je modelování a kolíčková kreslenka. Pro nevidomé vyvinul akademický malíř Sabahudin Čečo haptickou reliéfní metodu, která umožňuje intaktním osobám i osobám s postižením prohlížet tyto malby, které nakreslily osoby se zrakovým postižením. V hudební oblasti se zaměřují na sborový a sólový zpěv, různé hudebně-pohybové taneční hry. Vhodná je hra na hudební nástroje, poslech hudby, návštěvy koncertů, výstav a besed. Literárně-dramatické činnosti se věnují čtení jak individuální, tak i předčítání před skupinkou lidí. Zaměřují se na reprodukční činnosti (vypravování, přednes, dramatizace), návštěvy různých představení, kin,

besed. U osob se zrakovým postižením není tato činnost moc rozšířená a ani populární.

- e) tělovýchovné, sportovní a turistické-tato oblast rozvíjí fyzickou a psychickou oblast, která je u všech lidí velmi důležitá. Zrakově postižení mohou využívat např. tyto sporty: atletika, cyklistika, fotbal, goalball, judo, lukostřelba, lyžování, plavání, showdown, střelba ostrá a zvuková, turistika, vzpírání a vodní sporty jako je veslování. Goalball je činnost, kterou znají převážně osoby se zrakovým postižením. Aktivita, která probíhá většinou v sále pomocí míče. Úkolem je trefit branku, která je napříč přes celé hřiště. Showdown je aktivita pro dva hráče, kdy mají obdélníkový stůl, na jehož obou stranách jsou brankové jamky. Hraje se páčkami a úkolem je trefit soupeřovu branku. Sportovní činnosti u nás realizuje Český svaz zrakově postižených sportovců. (Ludíková, Stoklasová, 2005, <http://www.sport-nevidomych.cz/>, <http://www.artevide.cz/>).

2.5 Hry pro osoby se zrakovým postižením

Součástí volného času jsou také hry. Jak už jsme si definovali v první podkapitole, hry obohacují náš život a rozvíjí naši osobnost ze stránky fyzické tak i psychické. Hra rozvíjí naše dovednosti, fantazii a kladně působí na etické a mravní postoje. Považujeme za vhodné Vám popsat základní hry, které se dají využít k rozvoji a zdokonalení schopností důležitých pro život osob se zrakovým postižením. U každé rozvíjené oblasti jsme si dovolili uvést vždy alespoň jednu hru, která nás zaujala. Chceme Vám poskytnout představu, jak tyto hry mohou vypadat. Při hrách se využívají různé pomůcky např. ozvučené míče různých velikostí, zvukový majáček, náramek, guma apod.

- a) Hry orientované na prostorovou orientaci-pro zrakově postižené osoby jedna z nejzávažnějších oblastí, kterou je nutné rozvíjet. Je nutné dbát na to, aby dítěti hra poskytovala radost a aby si dokázal uvědomovat své pokroky. Hry jsou zaměřené na přímou chůzi, odhad vzdálenosti, úhlů, zakřivení dráhy, rozvoj sluchové orientace a procvičování chůze s bílou holí. Velmi důležité je, aby osoba řídící tyto hry, spolupracovala s instruktorem prostorové orientace nebo sama byla tímto instruktorem. Ukázka hry: lov bonbónu-na nit', která visí ze stropu, navážeme bonbón. Úkolem hráče je, aby našel nit' s bonbónem, poté couvnul pár kroků vzad. Pak se vrací

k niti s nataženými rukami a v jedné ruce má krejčovské nůžky, kterými se snaží bez pátrání přestříhnout nit'. Pokud se to dítěti podaří, získává za odměnu bonbón.

- b) Hry rozvíjející hmat a ostatní smysly-zrakem vnímáme většinu informací, proto je nutné, u zrakově postižených osob, rozvíjet ostatní smysly (hmat, sluch, čich, chuť). Hmat je považován za nejdůležitější kontaktní smysl. Pomocí hmatu získáváme informace o tvaru, velikosti, povrchu a tvrdosti materiálu. Hry jsou zaměřeny na logické myšlení, poznávání tvarů (geometrických), porovnávání délek, na představivost, na kolektivní práci. Ukázka hry: náš čmuchar-do plátěných sáčků se vloží vonící předměty (sýr, čerstvý rohlík, nové boty apod.). Zavěsí se na věšák. Děti mají za úkol poznat, kteří řemeslníci je zde zanechali. Nikdo se nesmí dotýkat sáčků.
- c) Fyzický rozvoj-pohyb je důležitý v každém věku, podle zdravotnictví by 1. a 2. ročník měl mít děti pohybovou činnost 5-6 hodin, 3. a 4. ročník 5 hodin, 5. a 6. ročník 4 hodiny, 7. a 9. ročník 3 hodiny. Vidící lidé své dovednosti do značné míry vytváří napodobováním druhých. Nevidomý tuto možnost nemá, proto se u nich setkáváme s drobnými odchylkami chůze a držení těla. U her se snažíme rozvíjet rovnováhu, obratnost, sílu, zaměřujeme se také na skoky, házení a zasahování, běhy, honičky, štafetové hry a míčové hry. Ukázka hry na rovnováhu: cukr, káva, limonáda-vedoucí stojí na jedné straně místnosti žáci na druhé. Když vedoucí řekne: „Cukr, káva, limonáda, čaj, rum, bum!“ tak během těchto slov se žáci pohybují směrem k vedoucímu, když domluví, žáci se musí zastavit a zůstat v poloze, ve které se zastavili do doby než, vedoucí opět zavolá hlášku. Vyhrává ten, kdo je první u vedoucího.
- d) Hry pro rozvoj paměti, postřehu a představy-u osob se zrakovým postižením někdy problematická oblast. Ukázka hry: co se změnilo-vedoucí rozloží hračky po stole, žák si je prohlídne hmatem. Poté vedoucí změní postavení hračky nebo hraček. Úkolem je, aby dítě poznalo, co se změnilo.
- e) Sebeobsluha-u dětí se zrakovým postižením se setkáváme s různými návyky, dovednostmi a schopnostmi, se kterými přicházejí do školského zařízení. Někdy je nutné základní dovednosti budovat znovu od začátku, proto se častěji využívají hry, při kterých si dítě dovednosti osvojuje snadněji a přitom se pobaví. Ukázka hry: pospíchám na vlak-děti utvoří dvě družstva. Na povel se hráči družstva jeden po druhém oblékají a svlékají. Vyhrává družstvo, jehož poslední hráč se svlékne dříve. Pro hru je nutné nachystat oblečení např. kabát, čepici, šálu, rukavice, svetr, boty-záleží na uvážení vedoucího (Valuchová, Valucha, 1987).

Kapitola volného času nám měla pomoci si objasnit vznik a vývoj této problematiky. Chtěli jsme také poukázat na různá pojetí, která souvisí s oblastí, na kterou je autor zaměřený (psychologie, sociologie, pedagogika, lékařství). Dále jsme se zaměřili na nabídku volnočasových aktivit, které jsou dostupné všem věkovým kategoriím. V neposlední řadě jsme se věnovali hrám, které rozvíjí získané schopnosti a dovednosti, ale mohou i pomoci při odstraňování špatných návyků u dětí a mládeže. Přecvičování špatných návyků u dospělých osob je velmi obtížné a je velmi málo pravděpodobné, že se návyku zbaví.

Jak už bylo zmíněno, v kapitole jsme si uvedli aktivity vhodné pro osoby se zrakovým postižením. V následující kapitole si uvedeme organizace, které nabízí přímo tyto aktivity nebo jim velmi podobné.

3 Neziskové organizace

V poslední kapitole zabývající se teoretickou částí bychom Vám popsali základní informace o neziskových organizacích. Následně Vás seznámíme s popisem nejznámějších neziskových organizací v České republice, které se zabývají osobami se zrakovým postižením. Založení těchto organizací považujeme za velmi užitečné. Za hlavní důvod prospěšnosti považujeme ten, že se lidé se zrakovým postižením mohou obrátit na sdružení nebo organizaci, která jim dovede pomoci nebo je odkáže na příslušné státní i nestátní orgány. V minulosti, než tyto organizace začaly vznikat, byli lidé s postižením vylučováni (segregováni) ze společnosti.

3.1 Základní charakteristika neziskových organizací

Do dnešní doby je dle statistik registrováno v České republice celkem 48 885 neziskových organizací, které vznikají od roku 1990. „Neziskové organizace jsou charakterizovány jako organizace, které nevytvářejí zisk k přerozdělení mezi své vlastníky, správce nebo zakladatele, zisk sice mohou vytvořit, ale musí ho zase vložit zpět k rozvoji organizace a plnění jejích cílů“ (<http://neziskovky.cz/cz/fakta/neziskovy-sektor-v-cr/co-to-je-neziskovy-sektor/>). I my jsme se pokusili o definici, která by zněla následně: nestátní neziskové organizace neboli nevládní neziskové organizace jsou charakteristické tím, že je nezřizuje stát a ani je nevlastní. Jejich cílem je prospěšná činnost bez účelu zisku a podnikání.

Základní typy neziskových organizací:

- „občanská sdružení (registrovaná podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů),
- nadace a nadační fondy (registrované podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech),
- obecně prospěšné společnosti (registrované podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech),
- církevní právnické osoby (registrované podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech)“ (<http://neziskovky.cz/cz/fakta/neziskovy-sektor-v-cr/co-to-je-neziskovy-sektor/>).

Působnost neziskových organizací je velmi široká. Zaměřují se na různé oblasti (kulturu, vzdělávání, ochranu životního prostředí, ochranu lidských práv, práci s dětmi, podporu

dárcovství, dobrovolnictví atd.). Jejich orientace je hlavně na oblasti, kde neexistují státní organizace (zprostředkované státem) nebo nedostatečně působí (<http://neziskovky.cz/cz/fakta/neziskovy-sektor-v-cr/co-to-je-neziskovy-sektor/>).

3.2 *Neziskové organizace pro osoby se zrakovým postižením*

V následujících podkapitolách si uvedeme nejznámější a nejvyhledávanější neziskové organizace pro osoby se zrakovým postižením a pro zájemce o tuto problematiku.

3.2.1 *Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých České republiky*

Organizace je často uváděna ve zkratce SONS. Je 1. samostatnou nezávislou organizací zrakově postižených, která vznikla v červnu 1996 (<http://www.sons.cz/historie.php>). Z hlediska veřejnosti, patří mezi nejznámější a nejstarší neziskovou organizaci. Zřizuje následující střediska a oddělení:

- a) střediska integračních aktivit neboli SIA poskytují základní, speciálně a pracovní právní poradenství, pomáhá v rozvoji získaných dovedností, dává podporu v pracovním uplatnění. Poskytuje asistentské služby a odstraňuje architektonické bariéry.
- b) středisko odborného sociálně právního poradenství pro osoby se zrakovým postižením poskytuje informace o možnostech výběru sociálních služeb. Podává základní informace o právech a povinnostech v rámci poskytování sociálních služeb, informace o hmotných dávkách, odborné poradenství v oblastech vzdělávání, přípravy na povolání, pracovního uplatnění, kompenzačních pomůcek, odstraňování bariér a pomoc při uplatňování práv.
- c) metodické centrum odstraňování bariér zajišťuje odstraňování architektonických bariér (vodící linie, zvukové majáčky) a bariér v oblasti peněžnictví. Dále proškoluje a metodicky řídí pracovníky SIA.
- d) tyflokabinet-metodické centrum tyfletechnických pomůcek se zabývá poskytováním komplexních informací a konzultací v oblasti kompenzačních pomůcek. Podává podněty pro vylepšení těchto pomůcek, testuje pomůcky, jak nově vzniklé, tak dovážené ze zahraničí. Spolupracuje s úřady práce, sociální péčí, zdravotními

pojišťovny, speciálními školami atd. Navazuje vztah i se zaměstnavateli a institucemi, které se zabývají zrakovým postižením. Vede vědeckou a pedagogickou činnost např. seminární a diplomové práce.

- e) digitalizace a technická podpora je oddělení, které zpravuje digitální knihovnu dokumentů (zajišťuje digitalizaci), poskytuje odborně-technickou podporu klientů, nabízí tisk v Braillově bodovém písmu nebo ve zvětšeném černotisku. Umožňuje poradenskou a konzultační činnost v oblastech výpočetní a komunikační techniky.
- f) výcvik vodících psů a servis jejich držitelům zajišťuje vhodný výběr štěňat a jejich výcvik. Jedná se o službu, která pomáhá jedincům v samostatnosti a nezávislosti.
- g) vydavatelské a informační služby vydávají publikace v bodovém písmu, na audiokazetách, ve zvětšeném písmu i ve formě digitálního záznamu (diskety, e-mail).
- h) tyflopomůcky zajišťují prodej a zásilku pomůcek pro zrakově postižené. Za základní pomůcky jsou považovány pomůcky pro domácnost, pro odstraňování informačních bariér, pro usnadnění komunikace, pro orientaci, pro výuku a zábavu.
- i) klub držitelů vodících psů sdružuje majitele vodících a asistenčních psů. Členové si mezi sebou vyměňují zkušenosti a pořádají různá soustředění a setkání.
- j) oddělení zahraničních styků a kultury zprostředkovává různé festivaly, mezinárodní soutěže, realizuje i výměnné pobyty mládeže do zahraničí (<http://www.sons.cz/strediska.php>).

3.2.2 Tyfloservis

Jedná se o terénní a ambulantní sociální rehabilitaci nevidomých a slabozrakých starších 15let po celém území České republiky, která je zprostředkovávaná sítěmi krajských středisek. Poskytují zrakově postiženým rehabilitaci I. stupně. Zřizovatelem je SONS. Organizace byla založena v srpnu roku 2000, svou činnost však zahájila v lednu 2001. Z historického hlediska zjistíme, že tyfloservis se začíná budovat v roce 1991 ve formě projektu, který je do roku 1996 veden Občanským sdružením České unie nevidomých a slabozrakých. Postupně byl vybudován fungující systém sociální rehabilitace dospělých nevidomých a slabozrakých na celostátní úrovni. Posláním tyfloservisu je podpora a začlenění (integrace) nevidomých a slabozrakých osob do intaktní společnosti. Integrace se provádí prostřednictvím intervencí, které jsou zaměřené na samotné nevidomé a slabozraké, osoby příbuzné i odbornou veřejnost. Mezi její krajská ambulantní střediska patří: Brno, České Budějovice, Hradec Králové,

Jihlava, Karlovy Vary, Liberec, Olomouc, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Praha, Ústí nad Labem, Zlín. Služby jsou zatím bezplatné (<http://www.tyfloservis.cz/zakladni-udaje.php>). Tyfloservis poskytuje tyto služby:

- služby pro zrakově postižené jako jsou rehabilitační kurzy, výběr vhodných pomůcek, poradenství a další. Charakteristiku těchto služeb si uvedeme níže.
- osvětové a jiné aktivity např. semináře pro lékaře, sociální pracovníky, přednášky a stáže pro studenty, školení průvodců nevidomých, nácvikové programy, výstavy, konference, benefiční koncerty, veřejné sbírky jako je např. Bílá pastelka, testování kompenzačních pomůcek atd.

Mezi služby pro zrakově postižené patří:

- a) rehabilitační kurzy-zajišťují prostorovou orientaci a samostatný pohyb. S tím souvisí nácvik chůze s bílou holí, nácvik sebeobsluhy (např. péče o osobní hygienu, domácnost), učení, čtení a psaní Braillova bodového písma, nácvik svého podpisu, učení na psacím stroji a klávesnici počítače. Pomáhá v rehabilitaci zraku tím, že jedinec se učí, jak maximálně využívat svůj zrak. Rehabilitace napomáhá také v rozvoji dovedností v sociální oblasti.
- b) výběr vhodných pomůcek-seznamuje klienta s tyflopomůckami z oblasti speciálních optických, rehabilitačních a kompenzačních. Samozřejmostí je proškolení na vybranou pomůcku.
- c) poradenství-v oblasti úpravy a odstraňování bariér, poskytuje informace o dalších službách, které může osoba se zrakovým postižením využít. Osoby s kombinovaným postižením informuje o využití alternativní a augmentativní komunikaci (AAK-podpůrné nebo náhradní komunikační systémy např. Lormova doteková abeceda, prstová abeceda atd.).
- d) principy poskytování služeb-snaží se dostatečně informovat veřejnost, usiluje o zlepšení dostupnosti a odbornosti služeb. Klade důraz na individuální přístup ke klientovi. Nácviky provádí v reálných podmínkách, snaží se o zapojení rodinných příbuzných či známých, důraz klade i na prevenci.
- e) formy práce s klienty-individuální či skupinové (méně časté). U individuální péče dává přednost terénní práci (<http://www.tyfloservis.cz/sluzby-pro-zrakove-postizene.php>).

3.2.3 TyfloCentrum

Poskytuje rehabilitaci zrakově postiženým osobám II. stupně. TyfloCentra vznikají od roku 2001 a jejich působnost je po celé České republice. Vznikly jako samostatné (nemají společné vedení) společnosti v různých krajích a některé z nich si vytvořily i regionální pracoviště.

- TyfloCentrum Brno-regionální pracoviště Brno, Břeclav, Moravský Krumlov, Vyškov, Znojmo,
- TyfloCentrum Hradec Králové-Hradec Králové, Jičín a Náchod,
- TyfloCentrum Jihlava-nemá vytvořené regionální pracoviště,
- TyfloCentrum Karlovy Vary-Karlovy Vary, Cheb, Sokolov, Ostrov,
- TyfloCentrum Liberec-Liberec, Česká lípa, Semily, Turnov,
- TyfloCentrum Olomouc-Olomouc, Prostějov, Přerov, Šumperk, Jeseník,
- TyfloCentrum Ostrava-Ostrava a Nový Jičín,
- TyfloCentrum Pardubice-Pardubice, Chrudim, Litomyšl,
- TyfloCentrum Liberec (služby poskytovaly v letech 2002-2006, nyní je jejich činnost pozastavena),
- TyfloCentrum Praha-Praha, Kolín, Mladá Boleslav, Příbram, Rakovník,
- TyfloCentrum Ústí nad Labem-Ústí nad Labem, Louny, Litoměřice a Most,
- TyfloCentrum Zlín-nemá doposud vytvořené regionální pracoviště,
- Tyflokabinet České Budějovice.

Každé regionální TyfloCentrum má své specifické služby, i přesto mají společné základní služby, mezi které patří:

- poskytování služeb prvního kontaktu pro těžce zrakově postižené osoby včetně jejich vyhledávání (depistáž),
 - základní, sociálně právní a pracovně právní poradenství,
 - asistentské služby jako je průvodcovství, předčitatelské nebo jiné služby,
 - organizace volnočasových aktivit,
 - poskytování základních i nadstavbových kurzů práce s počítačem,
 - jednorázová pomoc např. s vyřizováním korespondence, vyplňování formulářů,
 - pomoc při odstraňování architektonických bariér
- (<http://www.tyflocentrum.cz/sluzby.php>).

3.2.4 Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina

Zřizovatelem střediska v Praze je SONS. Slavnostní provoz byl zahájen v říjnu 1994, o rok později mohli klienti nastoupit do kurzů sociální rehabilitace. Od roku 1996 začalo středisko budovat dílny (<http://www.dedina.cz/barva/histo.html>). Už z názvu je patrné, že organizace poskytuje rehabilitaci a rekvalifikační kurzy (nevidomý a slabozraký masér, keramická výroba, košíkářská výroba, nácvik obsluhy PC, ruční tkadlec/tkadlena, pracovník v kartonážní výrobě). Mezi základní rehabilitace patří:

- a) sociální rehabilitace-prostorová orientace a samostatný pohyb s bílou holí, nácvik sebeobslužných činností, čtení a psaní Braillova bodového písma, psaní na klávesnici počítače, reedukace a kompenzace, rozvíjení fyzických dovedností, rodinná terapie, sociální poradenství apod.
- b) pracovní rehabilitace-realizuje se za pomoci dílen. Dědina disponuje těmito dílnami: kartonážní, košíkářskou, tkalcovskou a keramickou (<http://www.dedina.cz/barva/rehab.html>).

Středisko je dále vybaveno 7 učebnami, 4 dílnami, jídelnou s kuchyní a skladovými prostory. Pro klienta s kombinovaným postižením (zrakové postižení s tělesným postižením) je zřízen 1 bezbariérový pokoj v přízemí, dále 15 pokojů v 1. patře (2x-1 lůžkový, 7x-2 lůžkový, 6x-3 lůžkový). Každý pokoj vlastní sociální zařízení. Ve středisku najdeme i prádelnu, mandlovnu a společenskou místnost (<http://www.dedina.cz/barva/stred.html>).

Klientem tohoto sdružení se může stát osoba se zrakovým postižením (většinou s těžkým postižením), která má problém se uplatnit v pracovním poměru nebo která ztratila své zaměstnání (<http://www.dedina.cz/barva/klien.html>).

3.2.5 Občanské sdružení Slepíši

Slepíši je nezisková organizace, která vznikla v roce 1995 v Tasově a jejím zakladatelem je Štěpán Axman (<http://web.slepisi.eu/>). Od roku 2000 sdružení provozuje Mezinárodní centrum ATM pro lidi se zdravotním postižením. Cílem této organizace je podpora aktivit zrakově postižených jedinců. Nabízí lidem nové možnosti pracovního uplatnění. Technika ATM je řemeslná technika práce s hlinou pro nevidomé i pro lidi s mentálním postižením.

Technika má zpracované výukové osnovy, proto byla založena škola ATM. Škola má otevřené tyto programy:

- obor řemeslník ATM,
- obor učitel ATM.

V obou oborech se musí platit školné, které se pohybuje ve výši 2890kč/měsíčně a délka studia je v rozmezí 20-36 měsíců (<http://web.slepisi.eu/cs/skola-atm>).

3.2.6 Okamžik

Jedná se o pražské sdružení založené v roce 2000. Tým tvoří nevidomí i vidící občané, kteří mají chuť vymýšlet a realizovat nové programy pro zrakově i jinak postižené i nepostižené osoby. Od roku 2004 je tato organizace jedním z největších akreditovaných dobrovolnických center v České republice. V roce 2007 začali poskytovat sociální služby pro nevidomé. Je členem České rady humanitárních organizací a SKOKU (Spolek oborové konference nestátních neziskových organizací působících v sociální a zdravotně sociální oblasti). Posláním sdružení je podpora plnohodnotného a samostatného života lidí se zrakovým postižením. Snaží se propojovat svět lidí bez postižení (intaktní populace) a lidí s postižením prostřednictvím sociálních služeb, dobrovolnictví, kulturních a osvětových aktivit. Poskytují tyto činnosti:

- osobní asistenci pro nevidomé,
- pořádání seminářů, workshopů a besed pro školy a veřejnost,
- poradenské služby v oblastech odborné sociální a sociálně právní,
- odborné besedy související se životem se zrakovým postižením,
- půjčování kompenzačních pomůcek a odborné literatury,
- provoz webové stránky pro nevidomé,
- vydávání knih a jiných publikací,
- pořádání kulturních akcí a programů,
(http://www.okamzik.cz/main/okamzik/O_nas/index.html).

Dobrovolnické centrum nabízí lidem se zrakovým postižením jednorázovou a dlouhodobou pomoc. Jednorázová pomoc zahrnuje doprovody po Praze, na úřady, k lékaři, na nákupy apod. Dlouhodobá pomoc poskytuje opakovanou spolupráci klienta s dobrovolníkem (http://www.okamzik.cz/main/okamzik/Dobrov_centrum/index.html).

Okamžik nabízí vzdělávací programy pro děti i dospělé. Vzdělávací program pro děti je určen pro skupinku dětí od 6 do 15 let. Úkolem programu je, aby děti dokázaly poznat nevidomého člověka. Jejich způsob života, pomůcky potřebné k životu, případně jak těmto osobám mohou pomoci. Vzdělávací program pro dospělé zahrnuje informace o zrakovém postižení, jaké jsou specifika komunikace, jak správně doprovázet nevidomého člověka, přehled kompenzačních pomůcek, prostorovou orientaci, samostatný pohyb, související sociální služby a legislativu (<http://www.okamzik.cz/main/okamzik/Vzdelavani/index.html>).

Okamžik pořádá celostátní výtvarné a literární soutěže a výstavy. Disponuje s výtvarnými, arteterapeutickými a muzikoterapeutickými dílnami. Sdružuje literární kluby a autorská čtení. Provozuje svépomocnou knihovnu pro nevidomé. Sdružení poskytuje Hmateliér pro nevidomé. Je to ateliér a dílna hmatového modelování a zároveň slouží jako vzdělávací a tréninkové pracoviště (http://www.okamzik.cz/main/okamzik/Kultura_knihovna/index.html, <http://www.okamzik.cz/main/okamzik/Hmatelier/index.html>).

Cílem kapitoly bylo vysvětlení a pochopení pojmu nezisková organizace a popsání různých organizací, které poskytují podporu a pomoc v oblasti sociální a pracovní rehabilitaci, poradenství, výběru a použití kompenzačních pomůcek, výběru volnočasových aktivit a informovanosti veřejnosti atd. Výběr těchto organizací byl zúžen, jako i jejich charakteristika. Zájemcům o tuto problematiku můžeme doporučit Adresář poskytovatelů služeb pro děti a dospělé se zrakovým postižením a jejich rodiny, kterou vydalo sdružení Okamžik. Nalezneme zde velkou škálu organizací, sdružení, speciálněpedagogických center a dalších služeb týkajících se osob se zrakovým postižením.

Za prospěšné považujeme zřízení krajských i regionálních středisek, a to z toho důvodu, že lidé nemusí trávit celý den ve veřejné dopravě. Za nežádoucí považujeme zřízení jen jednoho rehabilitačního a rekvalifikačního střediska pro zrakově postižené v hlavním městě. Sice jsou pro osoby s postižením vyhrazena chráněná pracovní místa nebo mohou být zaměstnány ve vybudovaných chráněných dílnách, ale kapacita těchto míst vzhledem k počtu osob se zrakovým postižením je nedostačující.

Neziskovými organizacemi jsme se zabývali i ve výzkumné části, na kterou teď navážeme.

II. Praktická část

4 Cíl výzkumné části

Hlavním cílem výzkumné části bakalářské práce bylo zjistit, jestli dnešní populace osob se zrakovým postižením v České republice využívá volnočasové aktivity, které nabízejí neziskové organizace. Dalším hlavním cílem bylo zjistit nabídku volnočasových aktivit nestátních organizací.

Výzkumná část zahrnuje i dílčí cíle:

1. zjistit, která věková kategorie nejvíce využívá nabídky volnočasových aktivit,
2. zjistit nejčastěji se vyskytující zraková postižení u osob, které využívají nabídku volnočasových aktivit,
3. zjistit, o jakou nabídku z nabízených volnočasových aktivit je největší zájem z pohledu osob se zrakovým postižením,
4. zjistit dostupnost nabízených volnočasových aktivit a jejich finanční náročnost.

5 Charakteristika metody dotazníku

Metodu dotazníku jsme si zvolili z důvodu menší časové náročnosti. Dotazníky jsme rozesílali elektronickou poštou a v rámci pedagogické praxe jsme je nabízeli na škole, kde jsou vzděláváni jedinci se zrakovým postižením. Dotazníky byly anonymní a dobrovolné. Dotazník jedincům se zrakovým postižením zabíral průměrně 15 minut. Dotazník rozesílaný neziskovým organizacím byl také anonymní a časová náročnost se opět pohybovala kolem 15 minut.

Dotazník řadíme mezi nejznámější a nejpoužívanější metodu, která se využívá pro zjištění nějakého výzkumu, osobnostního názoru nebo při vyšetření dítěte, které má strach z mluveného projevu.

Už z názvu je patrné, že tato metoda je zaměřena na dotazování formou písemných otázek a odpovědí. Je méně časově náročný než ostatní metody např. rozhovor či pozorování. Nejdůležitější je uvědomit si cíl dotazníku. Následně musíme otázky pokládat chronologicky a logicky. Dále by otázky měly být srozumitelné a neobsahovat sugestivní záměr. Často se doporučuje, aby dotazníky byly anonymní, poněvažď nám přináší vyšší upřímnost respondentů. Dotazník se řadí do metod subjektivních. To znamená, že vyšetřovaný může různým způsobem ovlivňovat své sdělení. Respondent se snaží jevit společensky jako lepší nebo naopak horší. V psychologické oblasti využívají řady otázek, které se týkají denního společenského života. Využívají např. otázky „Zalhal jste již někdy v životě?“. Z otázky je patrné, že v každém případě bude odpověď znít „ano“. Pokud někdo odpoví záporně je jasné, že spolehlivost vyplňovaného dotazníku nebude na takové úrovni pravdivosti, jak bychom očekávali. Chceme-li dosáhnout efektivnosti, je nutné tuto dotazníkovou metodu dávat dospělým jedincům s průměrnou inteligencí (např. u jedinců s mentálním postižením mohou nastat komplikace při vyplňování dotazníků) a dětem nad 10 let. Zároveň musíme mít na paměti motivovanost těchto respondentů. Dalším faktorem, který nám pomůže k co nejpřesnějšímu výsledku, je použití nějaké z dalších metod. U dotazníkové metody zjišťujeme fakta tvrdá (mezi které patří např. pohlaví, věk, povolání) a fakta měkká (zde můžeme zařadit např. zkušenosti, zájmy, postoje, prožitky, představy, přání, potřeby a mnoho dalších).

Dotazník se obvykle skládá ze tří částí. První část je vstupní a skládá se z hlavičky, kde se uvádí jména autorů dotazníku, název a adresa instituce. Vstupní část většinou zahrnuje vysvětlení cíle dotazníku. Následně se zde uvádí pokyny k vyplnění. Druhá část zahrnuje vlastní otázky. Otázky dotazníku mohou být:

- a) otevřené otázky umožňují respondentovi volnost v odpovědi,
- b) uzavřené otázky nabízejí volbu mezi dvěma nebo více odpověďmi (např. ano, ne, nevím),
- c) polouzavřené otázky nabízejí alternativní odpověď a dále žádají o vysvětlení formou otevřené otázky,
- d) škálové otázky slouží k posuzování škály, stupnice.

V poslední části tj. třetí část píšeme poděkování za vyplnění dotazníku. (Gavora, 1996, Kohoutek, 1998, <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>).

Po vysvětlení co vlastně je metoda dotazníku a jaká jsou jeho úskalí, bychom přistoupili k samotnému výzkumu.

6 Zpracování výsledků výzkumu

V rámci bakalářské práce jsme se rozhodli i pro výzkumnou část, u které jsme použili metodu dotazníku. Dotazníky jsme sestavili dva. Jeden pro neziskové organizace a druhý dotazník byl určen osobám se zrakovým postižením. Proto tuto podkapitolu pro přehlednost rozdělíme na dvě další podkapitoly.

6.1 Vyhodnocení výzkumného vzorku-neziskové organizace

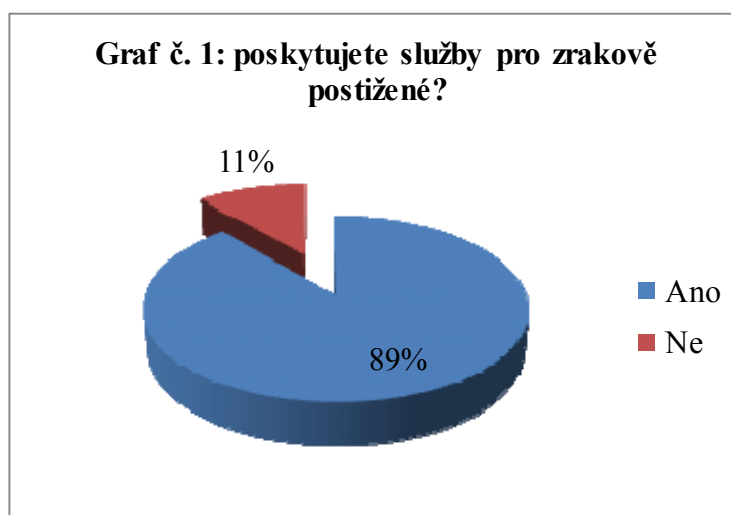
V rámci bakalářské práce jsme se zaměřili na neziskové organizace. Na jejich nabídku, organizovanost, zaměřenost volnočasových aktivit, a zda vůbec nějaké aktivity nabízí pro osoby se zrakovým postižením. Dotazník jsme rozesílali pomocí elektronické pošty. Rozeslaných dotazníků bylo 25 (tj. 100%), z toho nám odpovědělo 11 (tj. 44%) neziskových organizací, 14 (tj. 54%) organizací nám neodpovědělo.

Z 11 (tj. 100%) přijatých dotazníků prostřednictvím elektronické pošty bylo vyplněných dotazníků 8 (tj. 73%), 1 (tj. 9%) organizace, zaměřená na intaktní společnost nám odpověděla, že neposkytují volnočasové aktivity pro osoby se zrakovým postižením a 2 (tj. 18%) organizace nám napsaly, že volnočasové aktivity vůbec nerealizují.

Položka číslo 1 měla za úkol zjistit, jestli oslovené neziskové organizace poskytují volnočasové aktivity pro osoby se zrakovým postižením. Dotazníky jsme rozesílali organizacím poskytující služby osobám se zrakovým postižením, ale i organizacím poskytující volnočasové aktivity intaktní populaci. Účelem bylo zjistit, jestli tyto organizace jsou ochotny a schopny spolupracovat se zdravotně postiženými osobami.

Tabulka č. 1

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Ano	8	88,9%
Ne	1	11,1%

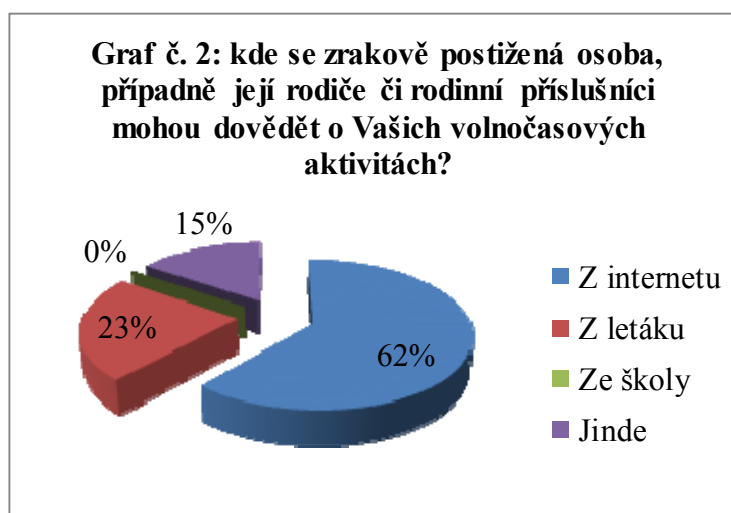

Z 9 vyplněných dotazníků nám 8 (tj. 89%) organizací zodpověděly, že poskytují služby pro osoby se zrakovým postižením. 1 (tj. 11%) organizace nám odpověděla záporně, proto v následujícím vyhodnocování se budeme zabývat jen organizacemi, které odpověděly kladně. Všech 8 (tj. 89%) neziskových organizací je zaměřeno na osoby se zdravotním postižením, intaktní populaci volnočasové aktivity nenabízejí.

V položce číslo 2 nás zajímalo, kde se mohou osoby se zrakovým postižením, případně jejich rodiče či rodinní příslušníci dovědět o nabízených volnočasových aktivitách. Otázka nabízela možnost více odpovědí. U odpovědi „jinde“ měli korespondenti možnost vyjádřit se vlastními slovy.

Tabulka č. 2

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Z internetu	8	61,5%
Z letáku	3	23,1%
Ze školy	0	0%
Jinde	2	15,4%

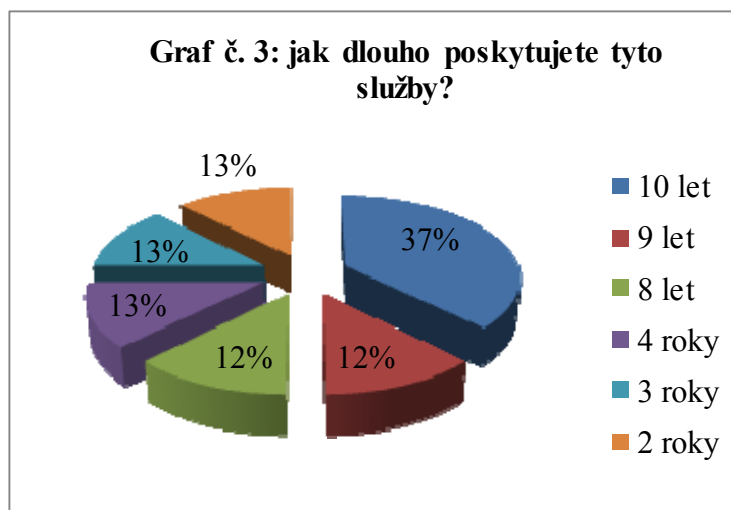
Odpověď na otázku „jinde“ využily 2 (tj. 15%) neziskové organizace ze všech dotazovaných. Využily i volného popisu, kde jsme se setkali s těmito odpovědi: střediskové časopisy, interní zpravodaje jejich středisek, z časopisů se zrakovým postižením Zora.

Z výzkumného šetření vyplývá, že lidé se zrakovým postižením se nejčastěji dovídají o nabízených aktivitách z internetových zdrojů. Na odpovědi se shodlo 8 (tj. 62%) neziskových organizací. 3 (tj. 23%) organizace odpověděly, že o jejich službách se můžeme dočíst z letáků. Velmi nás překvapilo, že žádná nezisková organizace neumožňuje informovanost pomocí školských zařízení.

Položka číslo 3 zjišťovala časovou působnost těchto služeb u jednotlivých neziskových organizací. Otázka byla otevřená, tedy s volnou odpovědí.

Tabulka č. 3

Otázka (volně položená)	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
10 let	3	37,5%
9 let	1	12,5%
8 let	1	12,5%
4 roky	1	12,5%
3 roky	1	12,5%
2 roky	1	12,5%

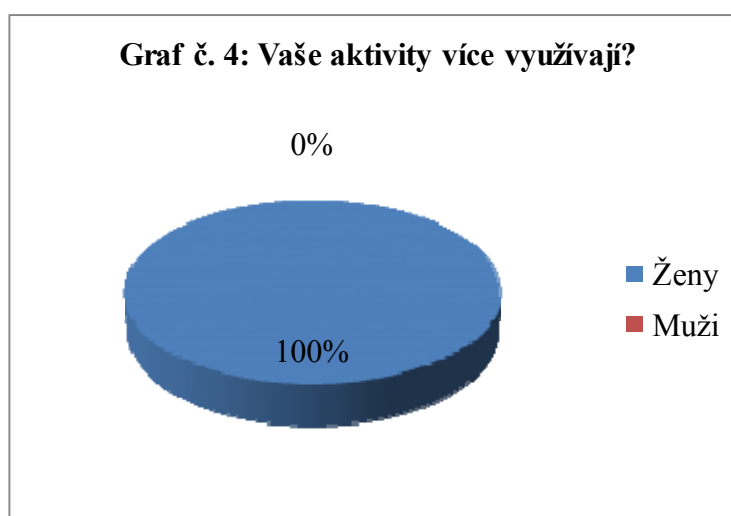

Nejčastější odpověď, která se objevila v našich dotaznících, je: „služby volnočasových aktivit poskytujeme s počátkem založení neziskové organizace.“ Na území České republiky jsme se mohli setkat s nabídkou volnočasových aktivit už před 10 lety, kterou nám uvedly 3 (tj. 37%) organizace.

Položka číslo 4 byla zaměřena na pohlaví. Zkoumala, zda více využívá volnočasových aktivit mužská nebo ženská populace.

Tabulka č. 4

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Ženy	7	100%
Muži	0	0%

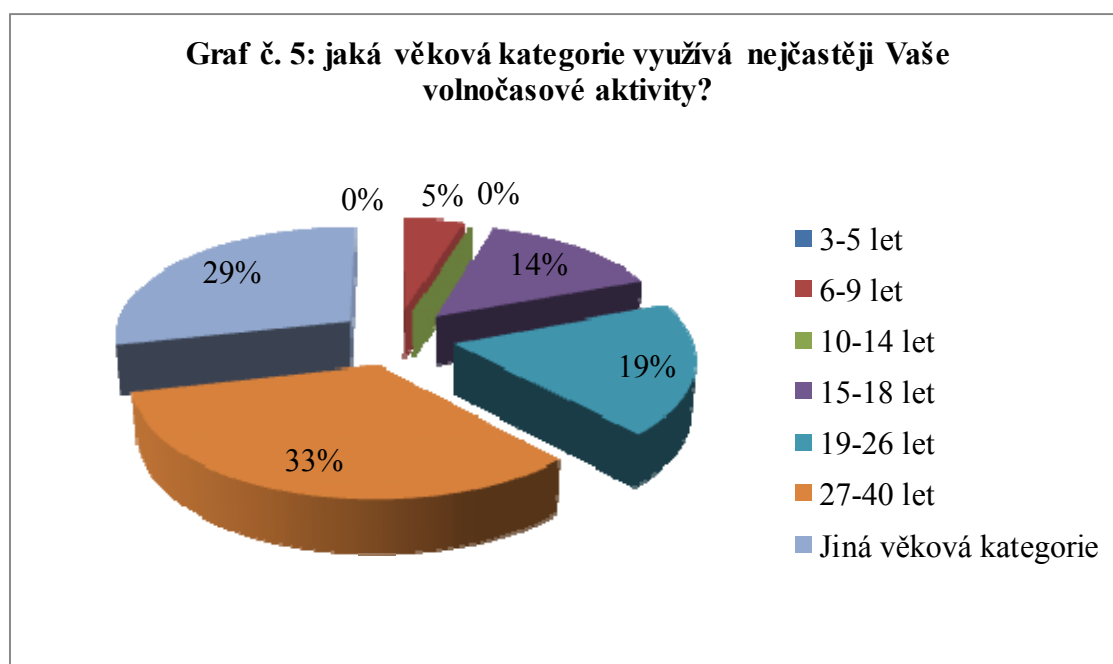

Z tabulky je na první pohled patrné, že největší zájem o využívání aktivit mají ženy. 7 z 8 organizací se shodlo, 1 organizace nám uvedla, že jejich aktivity jedinci se zrakovým postižením využívají 50% na 50%. 50% muži a 50% ženy.

V položce číslo 5 nás zajímala věková kategorie využívající volnočasové aktivity neziskových organizací. Na otázku je možné odpovědět více odpověďmi, poněvadž jsme brali v úvahu složitost určení. Není snadné určit, která věková kategorie využívá více tyto aktivity.

Tabulka č. 5

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
3-5 let	0	0%
6-9 let	1	4,8%
10-14 let	0	0%
15-18 let	3	14,3%
19-26 let	4	19%
27-40 let	7	33,3%
Jiná věková kategorie	6	28,6%

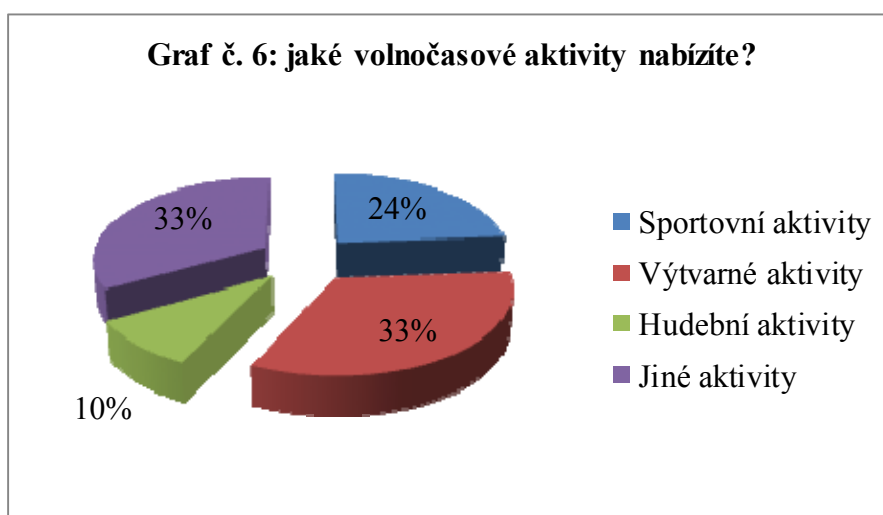
Při označení „jiná věková kategorie“ uváděly neziskové organizace následující věkové kategorie: 40-85 let, nad 60 let, 41-59 let, 41-100 let-odpověď se objevila 2x, také odpověď senioři se nám v dotaznících objevili 2x. Podle našeho logického uvážení měli na mysli věkovou hranici seniorského věku, která se pohybuje od 65 let.

Z výzkumného šetření také vyplývá, že nejvíce volnočasových aktivit využívá kategorie od 27 let do 40 let a to z 33%. Na 0% nám zůstala věková kategorie 3 roky až 5 let a 10 let až 14 let. Je zřejmé, že věková kategorie od 3-5 let využívá služby ze středisek rané péče, kde se na tuto věkovou kategorii zaměřují. Musíme přihlídnout také k tomu, že výsledky zkoumání jsou ovlivněny organizacemi. Neexistuje snad žádná organizace, která by se věnovala celé věkové škále.

Položka číslo 6 měla zjistit, jaké volnočasové aktivity neziskové organizace nabízejí. Otázka zahrnovala možnost více odpovědí. Přičemž u každé otázky mohli dotazovaní napsat konkrétní volnočasové aktivity, které nabízejí.

Tabulka č. 6

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Sportovní aktivity	5	23,8%
Výtvarné aktivity	7	33,3%
Hudební aktivity	2	9,6%
Jiné aktivity	7	33,3%

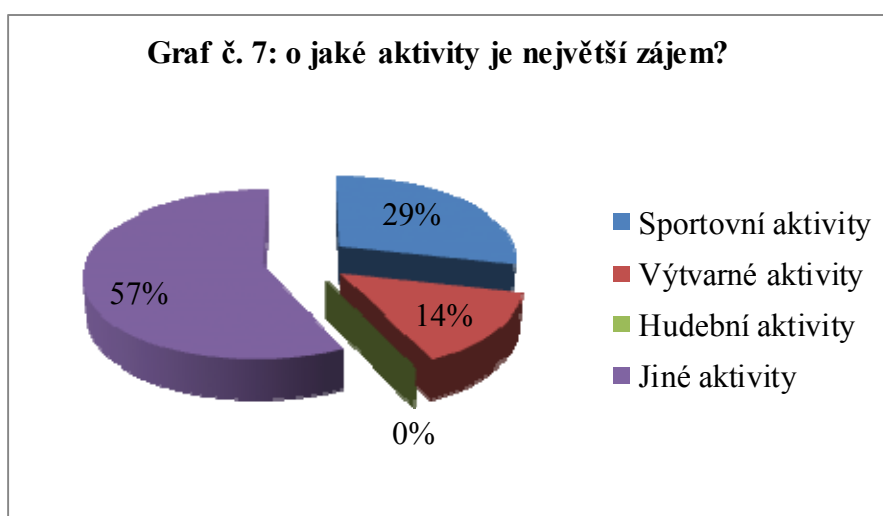
Nejvíce odpovědí získala odpověď výtvarné techniky a jiné aktivity tj. 33%. U výtvarných aktivit jsme se setkali s těmito konkrétními činnostmi: práce s fímem (modelovací hmota), papírem, drátkování, malování na textil, ruční papír, keramika, korálky, práce s přírodninami. Jiné aktivity zahrnovaly tyto odpovědi: relaxace, canisterapie, anglický jazyk, vaření, plavání, bowling, přednášky, návštěvy kulturních zařízení, víkendové pobyty, vzdělávací, taneční a poznávací aktivity, výlety, dámský klub, knižní klub, exkurze, práce v dílně, klub PC a klubové čtenářské odpoledne. 24% získaly sportovní aktivity. Sportovní aktivity zahrnují širokou škálu možností k využívání volného času. Organizace, které byly ochotny vypsát nabídky, psaly následující činnosti: cvičení s prvky jógy, orientu, showdown, turistika, sebeobrana, kuželky, plavání, horolezecká stěna, jízda na dvoukolech, zvuková střelba, tandemy, goaball. Nejméně se zabývají organizace aktivitami se zaměřením na hudební

aktivity, i tady nám přišli volné odpovědi: poslechová odpoledne, diskotéky, návštěvy koncertů, muzikoterapie, zpívání s kytarou, pěvecký sbor.

V položce číslo 7 nás zajímalo o jaké volnočasové aktivity je největší zájem.

Tabulka č. 7

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Sportovní aktivity	2	28,6%
Výtvarné aktivity	1	14,3%
Hudební aktivity	0	0%
Jiné aktivity	4	57,1%

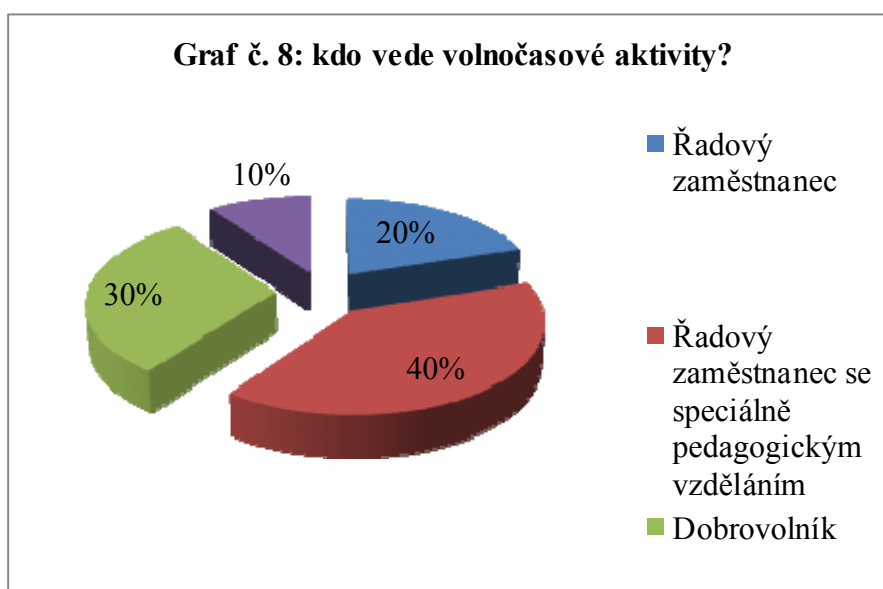

Překvapivé zjištění bylo, že největší zájem je o jiné aktivity, které zaujímají 57%. Kam patří přednášky, exkurze, besedy a výlety. Nejmenší zájem je o hudební aktivity, kde žádná organizace neuvedla tuto možnost. Nemůžeme nezmínit jednu odpověď, která nám přišla na dotazovanou otázku: „jak kdo, naše nabídka musí být velmi rozmanitá, aby si v ní každý našel to své.“

Položka číslo 8 zjišťovala, jaký pracovník tyto volnočasové aktivity v neziskových organizacích vede.

Tabulka č. 8

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Řadový zaměstnanec	2	20%
Řadový zaměstnanec se speciálněpedagogickým vzděláním	4	40%
Dobrovolník	3	30%
Jiná osoba	1	10%

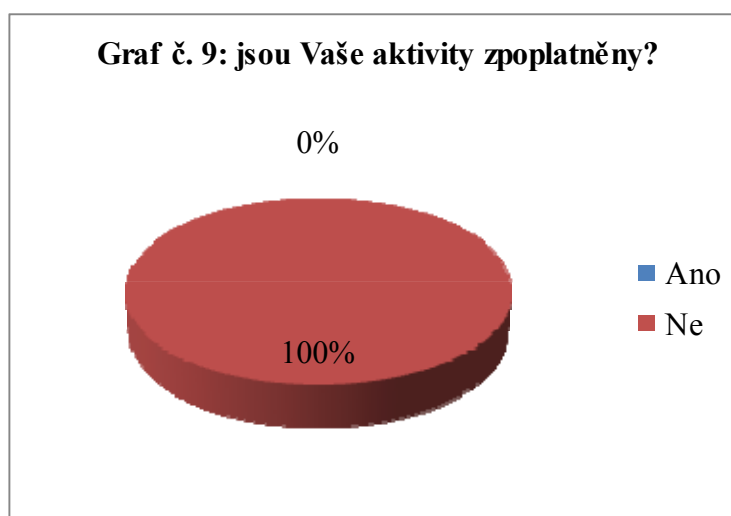

Otázka nebyla konstruována na možnost vybrání více odpověďmi, i přesto nám některé organizace uvedli více možností. Nevadí, musíme brát v úvahu, že organizace nabízí širokou škálu činností a nelze, aby je vykonával jen jeden zaměstnanec zaměřený na svoji působnost. U otázky „jiná osoba“ jsme se setkali se touto odpovědí: dobrovolní funkcionáři. Nejvíce odpovědí tj. 40% získal řadový zaměstnanec se speciálněpedagogickým vzděláním. Z dotazovaných organizací nám 30% odpovědělo, že jejich volnočasové aktivity pořádá dobrovolník. Nejméně organizací zvolilo odpověď řadový zaměstnanec tj. 20%.

Položka číslo 9 se zaměřovala na to, jestli jsou volnočasové aktivity v organizacích zpoplatněny.

Tabulka č. 9

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Ano	0	0%
Ne	8	100%

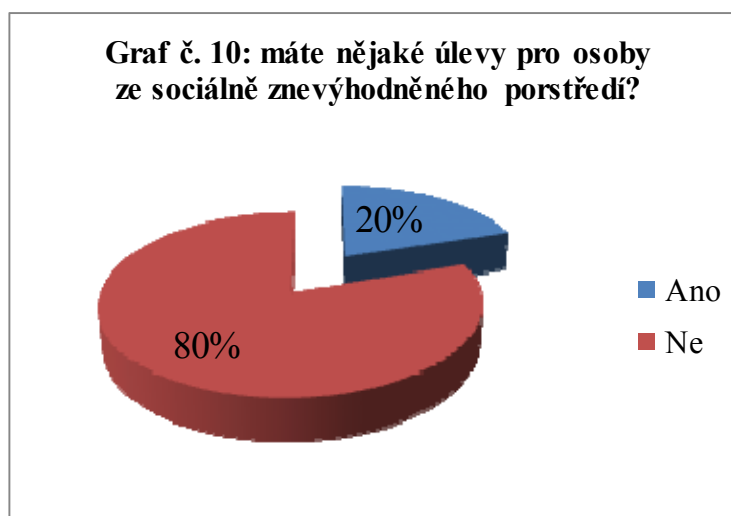

Organizace se shodly na 100%. Žádná z neziskových organizací nemá aktivity zpoplatněny. Jedna z organizací uvedla poznámku, že je-li aktivita spojená s cestováním, jídlem, placením vstupného, tak tyto náklady si hradí sám klient.

Položka číslo 10 kladla otázku, zda neziskové organizace mají nějaké úlevy pro osoby ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Tabulka č. 10

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Ano	1	20%
Ne	4	80%

Na otázku nám zodpovědělo jen 5 organizací z 8. Z toho jen 1 (tj. 20%) organizace uvedla, že poskytují úlevy. Další 3 organizace buď, na otázku neodpověděly nebo napsaly, že neví, co jsme měli touto otázkou na mysli.

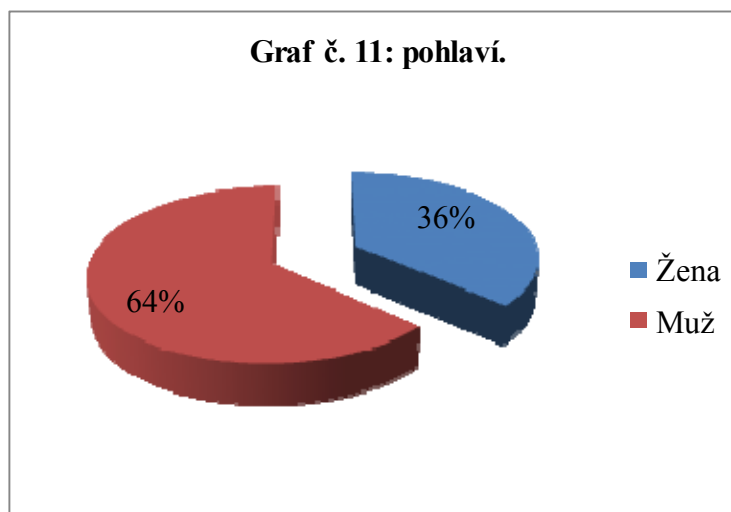
6.2 Vyhodnocení výzkumného vzorku-osoba se zrakovým postižením

V podkapitole se zaměříme na vyhodnocování dotazníků, které jsme rozesílali elektronickou poštou na školy zaměřující se na osoby se zrakovým postižením. Dále jsme dotazníky nabídli jedincům se zrakovým postižením v rámci pedagogické praxe na škole se zdravotním postižením. Zde jsme se setkali se vstřícným postojem. Všichni dotazovaní nám vyplnili dotazníky, až na jednoho jedince se zrakovým postižením, který slušně odmítl vyplnit dotazník. My jsme ho respektovali nejen z toho důvodu, že dotazník byl dobrovolný, ale i z důvodu zachování osobního soukromí.

Položka číslo 1 byla zaměřena na zjištění pohlaví dotazovaného respondenta.

Tabulka č. 11

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Žena	31	36,5%
Muž	54	63,5%

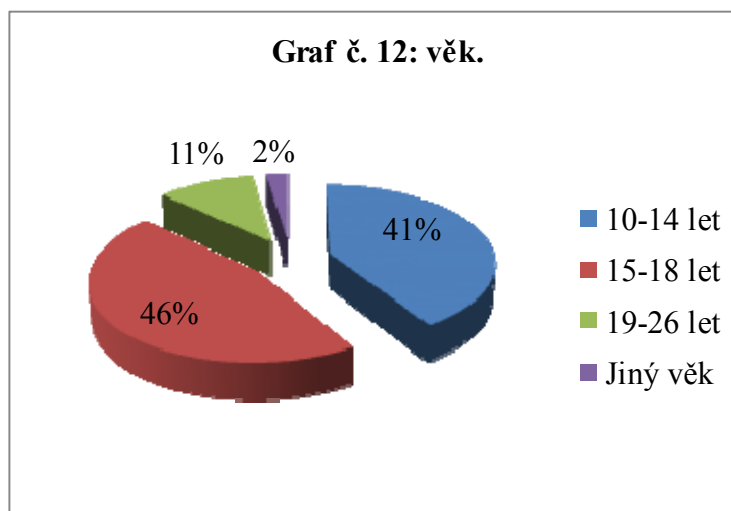

Z 85 (tj. 100%) vyplněných dotazníků respondenty tj. osobami se zrakovým postižením nám po zpracování výsledků vyšlo, že volnočasových aktivit využívá více mužská populace tj. 64%. Z ženské populace, na rozdíl od mužské, využívá volnočasových aktivit jen z 36 % dotazovaných.

V položce číslo 2 jsme se zaměřili na věkovou kategorii. Otázka byla sestavena hlavně pro školní věkovou kategorii, ale na dotazníky mohly odpovídat i osoby se zrakovým postižením dospělého a seniorského věku. U odpovědi „jiný věk“ měli respondenti možnost napsat svoji věkovou hranici.

Tabulka č. 12

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
10-14 let	35	41,1%
15-18 let	39	45,8%
19-26 let	9	10,8%
Jiný věk	2	2,3%

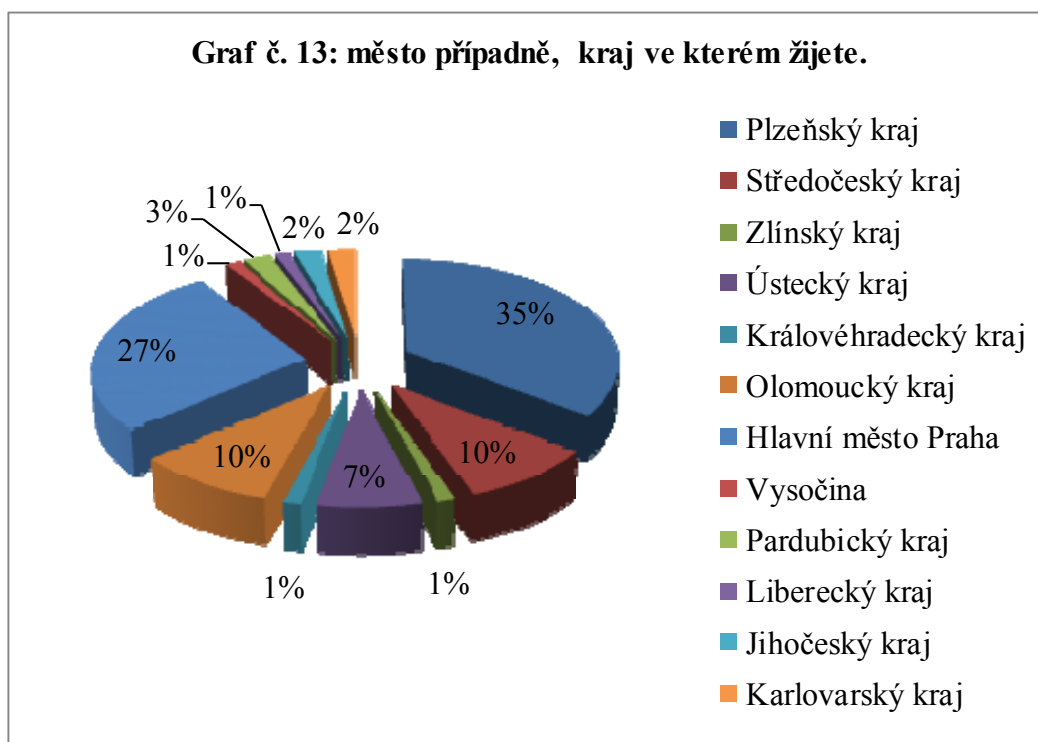

Na první pohled je patrné, že dotazníky vyplňovaly hlavně osoby se zrakovým postižením ve věkové kategorii 15-18 let, kde nám tuto odpověď vyznačilo 39 (tj. 46%) respondentů. Další nejčastější označenou odpovědí byla kategorie 10-14 let, kdy na tuto otázku zodpovědělo 35 (tj. 41%) osob se zrakovým postižením. Věková kategorie 19-26 let už tak populární, co se týče využívání volnočasových aktivit, není. Na otázku nám odpovědělo 9 (tj. 11%) respondentů. Otázku „jiný věk“ označily jen 2 (tj. 2%) osoby se zrakovým postižením. Tenhle počet se nám jeví, jako velmi nízký. U této odpovědi uvedl jen jeden respondent svoji věkovou kategorii a tj. 28 let.

V položce číslo 3 nás zajímal kraj nebo město, ve kterém osoba vyplňující dotazník bydlí. Otázka byla položena s volnou odpovědí.

Tabulka č. 13

Otázka (volně položená)	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Plzeňský kraj	30	35,3%
Středočeský kraj	8	9,4%
Zlínský kraj	1	1,2%
Ústecký kraj	6	7,1%
Královéhradecký kraj	1	1,2%
Olomoucký kraj	8	9,5%
Hlavní město Praha	23	27%
Vysočina	1	1,2%
Pardubický kraj	2	2,3%
Liberecký kraj	1	1,2%
Jihočeský kraj	2	2,3%
Karlovarský kraj	2	2,3%

Z 14 krajů, kterými disponuje Česká republika, se nám ve vrácených dotaznících objevilo 12 krajů. Z našeho pohledu je to velmi slušný výsledek. Je vidět, že naše dotazníky se dostaly skoro do všech koutů České republiky.

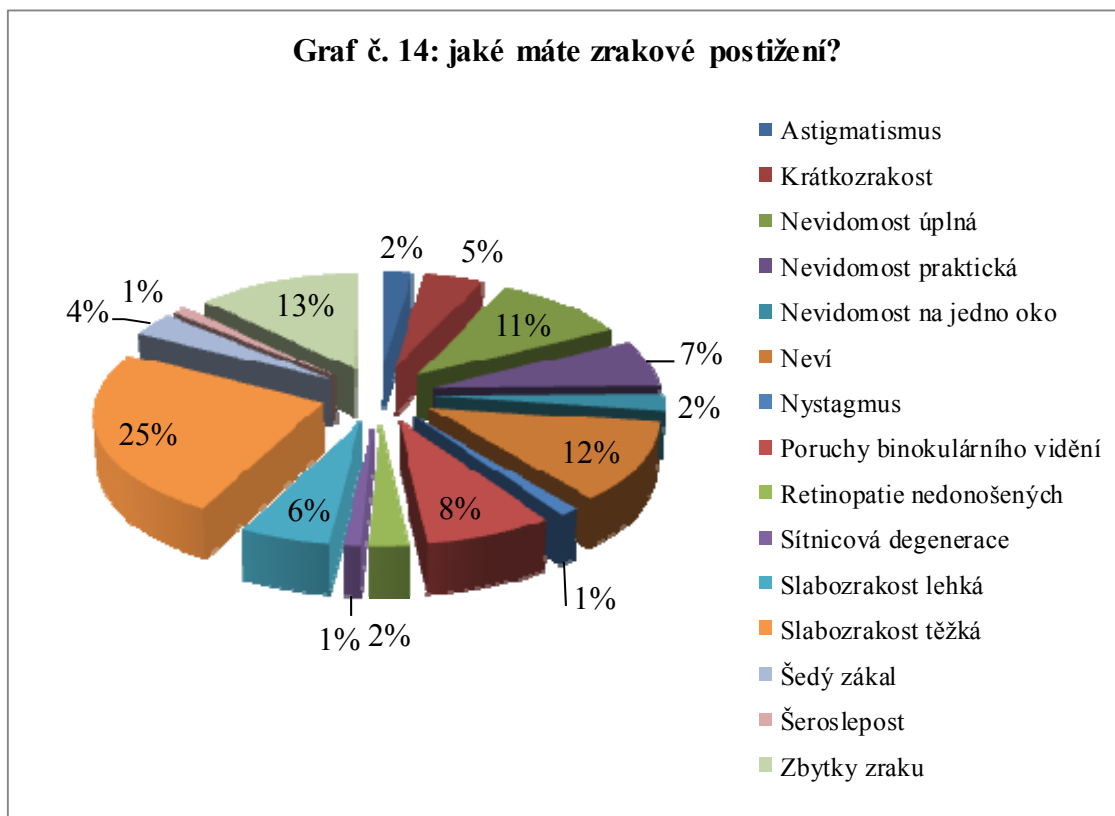
Z 12 krajů má největší zastoupení Plzeňský kraj, kde nám na dotazníky odpovědělo 30 (tj. 35%) osob se zrakovým postižením. 23 (tj. 27%) dotazovaných respondentů bydlí v hlavním městě Praha. 8 (tj. 10%) odpovědí získal kraj Olomoucký a se stejným počtem odpovědí disponuje i Středočeský kraj. 6 (tj. 7%) respondentů bydlí v Ústeckém kraji. Dále 2 (tj. 2,3%) respondenti odpověděli, že jejich bydliště se nachází v Pardubickém kraji, stejný počet se nám objevil i u Jihočeského a Karlovarského kraje. Kraje Zlínský, Královehradecký, Liberecký a Vysočina se pohybují po 1 (tj. 1%) odpovědi.

Položka číslo 4 zjišťovala, jaké zrakové postižení mají respondenti. Otázka byla položena s volnou odpovědí, poněvadž by mohla nastat situace, že osoba se zrakovým postižením by nedokázala zařadit své postižení do určité škály.

Tabulka č. 14

Otázka (volně položená)	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Astigmatismus	2	2,4%
Krátkozrakost	4	4,7%
Nevidomost úplná	9	10,6%
Nevidomost praktická	6	7%
Nevidomost na jedno oko	2	2,4%
Neví	10	11,8%
Nystagmus	1	1,2%
Poruchy binokulárního vidění	7	8,2%
Retinopatie nedonošených	2	2,4%
Sítnicová degenerace	1	1,2%
Slabozrakost lehká	5	5,8%
Slabozrakost těžká	21	24,7%
Šedý zákal	3	3,5%
Šeroslepost	1	1,2%
Zbytky zraku	11	12,9%

Graf č. 14: jaké máte zrakové postižení?

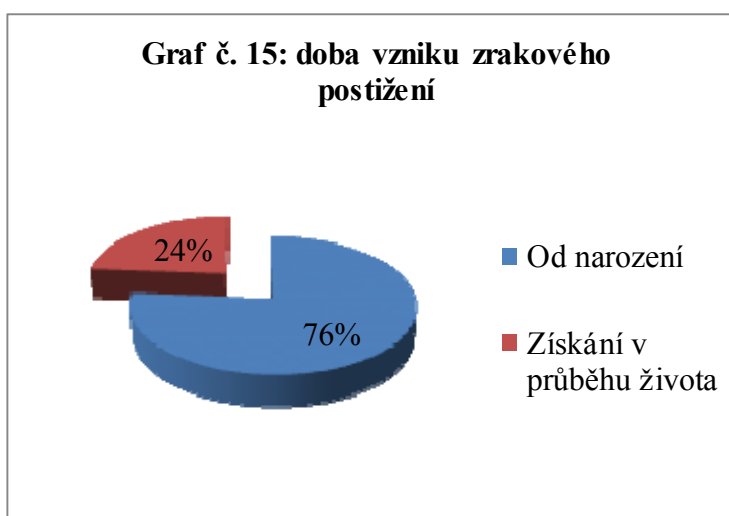
Z toho důvodu, že otázka byla volně položená, jsme se setkávali s různými odpověďmi, které nebylo lehké zařadit do příslušné skupiny. I přesto se nám podařilo udělat ucelený seznam.

Nejčastěji zaznamenanou odpovědí byla odpověď těžká slabozrakost, kterou nám napsalo 21 (tj. 25%) osob se zrakovým postižením. 11 (tj. 13%) respondentů uvedlo, že mají zbytky zraku. 10 (tj. 12%) tázaných osob buď nevedlo žádnou odpověď (přesto jsme tuto odpověď zařadili do kategorie nevím, protože vycházíme z předpokladu, že kdyby osoba se zrakovým postižením znala odpověď na otázku, tak by ji uvedla) nebo že neví, jaké mají zrakové postižení. 9 (tj. 11%) osob se zrakovým postižením napsalo, že jejich zrakové postižení je nevidomost a to nevidomost úplná. Poruchami binokulárního vidění trpí 7 (tj. 8%) z dotazovaných respondentů. 6 (tj. 7%) respondentů uvedlo, že trpí praktickou nevidomostí. Lehkou slabozrakost napsalo 5 (tj. 6%) osob se zrakovým postižením. 4 (tj. 5%) respondenti napsali, že trpí krátkozrakostí. Dále 3 (tj. 4%) osoby na otázku odpověděly, že jejich zrakovým postižením je šedý zákal. 2 (tj. 2%) respondenti uvedli, že mají astigmatismus a se stejným počtem odpovědí se objevila nevidomost na jedno oko. Dále 2 respondenti uvedli retinopatii nedonošených. Po 1 (tj. 1%) odpovědi nacházíme nystagmus, sítnicovou degeneraci a šeroslepost.

Položka číslo 5 měla za úkol zjistit, kdy vzniklo u dotazovaných osob jejich zrakové postižení.

Tabulka č. 15

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Od narození	61	76,2%
Získání v průběhu života	19	23,8%

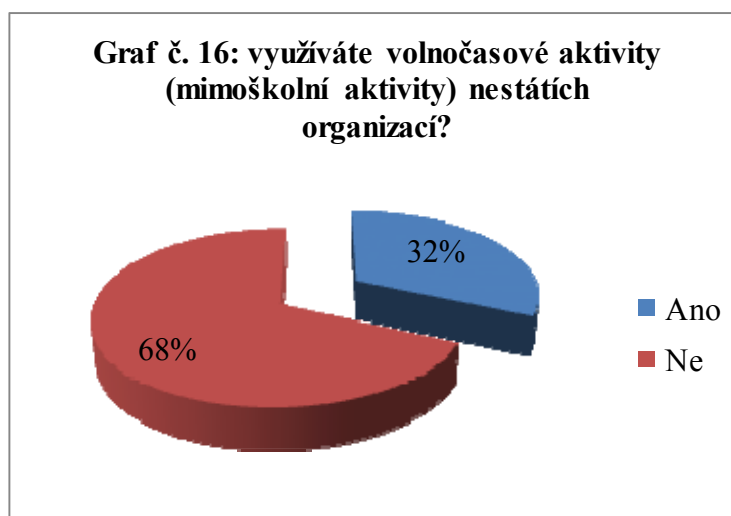

Respondenti, kteří odpovídali na náš dotazník, mají zrakové postižení z 76% od narození. Zbýlých 19 (tj. 24%) osob se zrakovým postižením uvedlo, že zrakové postižení získaly v průběhu života. 5 respondentů neuvvedlo, kdy jejich postižení vzniklo.

V položce 6 jsme se zajímali o to, jestli tito respondenti využívají nabídky volnočasových aktivit z nestátních organizací.

Tabulka č. 16

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Ano	27	31,8%
Ne	58	68,2%

Jen 27 (tj. 32%) dotazovaných uvedlo, že využívají volnočasové aktivity. Zbýlých 58 (tj. 68%) uvedlo, že momentálně nemají žádnou volnočasovou aktivitu. Osoby se zrakovým postižením, které odpověděly kladně, pokračovaly dále ve vyplňování dotazníku. Naopak pro respondenty, kteří uvedli zápornou odpověď, vyplňování dotazníku touto otázkou končí.

Považujeme za důležité uvést si následující informace o respondentech, kteří odpověděli na tuto otázku kladně. Informace jsme získávali z předešlých odpovědí.

Zmíníme se o zastoupení mužského a ženského pohlaví využívající volnočasové aktivity z nestátních organizací. Na odpověď „muž“ odpovědělo 16 (tj. 59%) respondentů a na odpověď „žena“ se vyskytlo 11 (tj. 41%) odpovědí.

Tabulka č. 17

	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Muž	16	59%
Žena	11	41%

Věková kategorie využívající volnočasové aktivity má největší zastoupení v 10-14 letech tj. 48%, 37% získala odpověď 15-18 let, a po 7,5% je věková kategorie 19-26 let a „jiný věk“ - 28 let.

Tabulka č. 18

	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
10-14 let	13	48%
15-18 let	10	37%
19-26 let	2	7,5%
Jiný věk	2	7,5%

Na otázku týkající se doby vzniku postižení nám u jedinců se zrakovým postižením, kteří využívají volnočasové aktivity, vyšly následující hodnoty: 14 respondentů označilo, že zrakové postižení mají už od narození, 11 respondentů zrakové postižení získalo v průběhu života a 2 osoby se zrakovým postižením neuvedly, kdy jejich zrakové postižení vzniklo.

Tabulka č. 19

	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Od narození	14	52%
Získání v průběhu života	11	41%
Neuvedeno	2	7%

Dále jsme schopni u této otázky vyhodnotit, ve kterém kraji se využívá volnočasových aktivit nejvíce. Z 27 (tj. 100%) dotazovaných je 12 (tj. 44%) osob se zrakovým postižením z Plzeňského kraje. 7 (tj. 25%) respondentů pochází z hlavního města Praha. V Olomouckém kraji bydlí 3 (tj. 11%) osoby z dotazovaných, které uvedly, že využívají volnočasové aktivity. Dále 1 (tj. 4%) odpověď je zastoupena v těchto krajích: Středočeský, Zlínský, Karlovarský, Pardubický a Vysočina.

Tabulka č. 20

	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Plzeňský kraj	12	44%
Hlavní město Praha	7	25%
Olomoucký kraj	3	11%
Středočeský kraj	1	4%
Zlínský kraj	1	4%
Karlovarský kraj	1	4%
Pardubický kraj	1	4%
Vysočina	1	4%

Z vyhodnocování ještě vyplývá následující údaje: největší využití volnočasových aktivit je u osob s těžkou slabozrakostí tj. 33%, 4 (tj. 15%) osoby neví, jaké mají zrakové postižení. 2 (tj. 7%) osoby uvedly úplnou nevidomost a stejný počet jedinců je s praktickou nevidomostí. 2 osoby s lehkou slabozrakostí a s poruchami binokulárního vidění. Následně je to už jen po jednom jedinci (tj. 5%) a to jsou zastoupeny tyto zraková postižení: nevidomost na jedno oko, retinopatie nedonošených, nystagmus, zbytky zraku, šeroslepost.

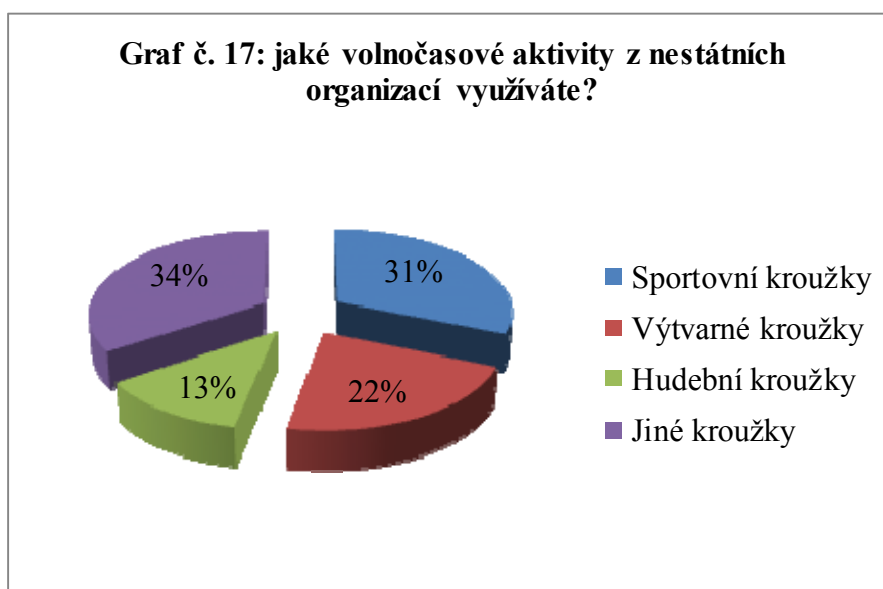
Tabulka č. 21

	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Slabozrakost těžká	9	33%
Neví	4	15%
Nevidomost úplná	2	7%
Nevidomost praktická	2	7%
Slabozrakost lehká	2	7%
Poruchy binokulárního vidění	2	7%
Nevidomost na jedno oko	1	5%
Retinopatie nedonošených	1	5%
Nystagmus	1	5%
Zbytky zraku	1	5%
Šeroslepost	1	5%

Položka číslo 7 byla zaměřena na to, jaké volnočasové aktivity využívají osoby se zrakovým postižením. Otázka nabízela možnost více odpovědí, přičemž u každé otázky měli respondenti možnost napsat, kterou konkrétní volnočasovou aktivitu využívají.

Tabulka č. 22

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Sportovní kroužky	10	31,2%
Výtvarné kroužky	7	21,9%
Hudební kroužky	4	12,5%
Jiné kroužky	11	34,4%

11 (tj. 34%) osob se zrakovým postižením označilo odpověď „jiné kroužky“, u kterých uvedly následující aktivity: os. Okamžik, svaz rybářů Posázaví, tyfloturistický kroužek, hasičský kroužek, cestování, prostorová orientace, šachy a skaut. Sportovní kroužky uvedlo 10 (tj. 31%) respondentů. Zde jsme se setkali s těmito volnými odpověďmi: jízda na koni, gymnastika, pohybové kroužky, lezecká stěna, judo, plavání, bojové umění, fotbal pro osoby se zrakovým postižením, aerobik. Výtvarné kroužky využívá 7 (tj. 22%) osob se zrakovým postižením. Respondenti uváděli tuto jedinou aktivitu: keramika. 4 (tj. 13%) dotazované osoby uvedly hudební kroužky. Kde jsme se setkali s těmito aktivitami: hra na klavír a na violoncello.

Na tuto otázku, jak už jsme uváděli na začátku, byla možnost označit více odpovědí. Při vyhodnocování nám vyšlo, že z 27 (tj. 100%) dotazovaných, 22 (tj. 81%) respondentů využívá 1 kroužek a zbylých 5 (tj. 19%) osob se zrakovým postižením uvedlo 2 kroužky.

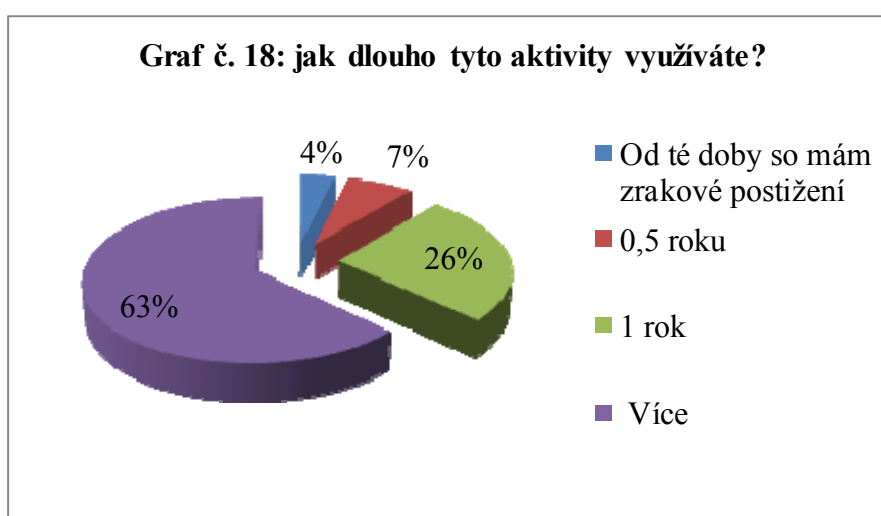
Tabulka č. 23

	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
1 kroužek	22	81%
2 kroužky	5	19%

V položce číslo 8 jsme chtěli zjistit, jak dlouho využívají osoby se zrakovým postižením volnočasové aktivity. U odpovědi „více“ měli respondenti možnost volné odpovědi.

Tabulka č. 24

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Od té doby co mám zrakové postižení	1	3,7%
0,5 roku	2	7,3%
1 rok	7	26%
Více	17	63%

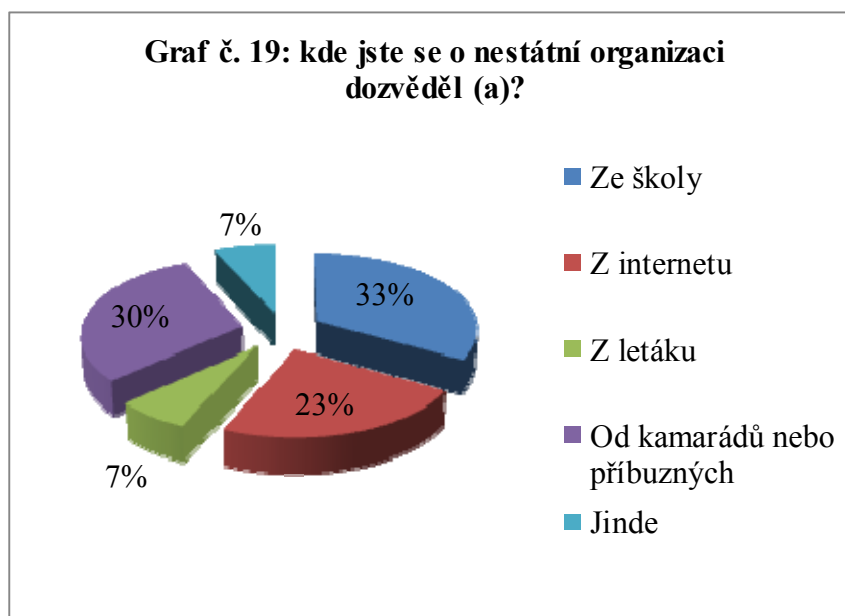

Nejvíce odpovědí získala odpověď „více“, na kterou nám reagovalo 17 (tj. 63%) osob se zrakovým postižením. U této otázky měli možnost vyjádřit se. Následující časové údaje se nám vyskytly ve vrácených dotaznících (údaj uvedený v rocích): 2,3,4,5,6,7,10. 1 rok využívá volnočasových aktivit 7 (tj. 26%) respondentů. 2 (tj. 7%) osoby se zrakovým postižením využívá aktivity 0,5 roku a 1 (tj. 4%) respondent uvedl, že volnočasové aktivity využívá už od doby co má zrakové postižení.

Položka číslo 9 se zaměřovala na to, kde se osoby se zrakovým postižením dozvěděly o nabídce volnočasových aktivit. U odpovědi „jinde“ měli respondenti možnost napsat, kde se o nabídce dozvěděli.

Tabulka č. 25

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Ze školy	10	33,3%
Z internetu	7	23,3%
Z letáku	2	6,7%
Od kamarádů nebo příbuzných	9	30%
Jinde	2	6,7%

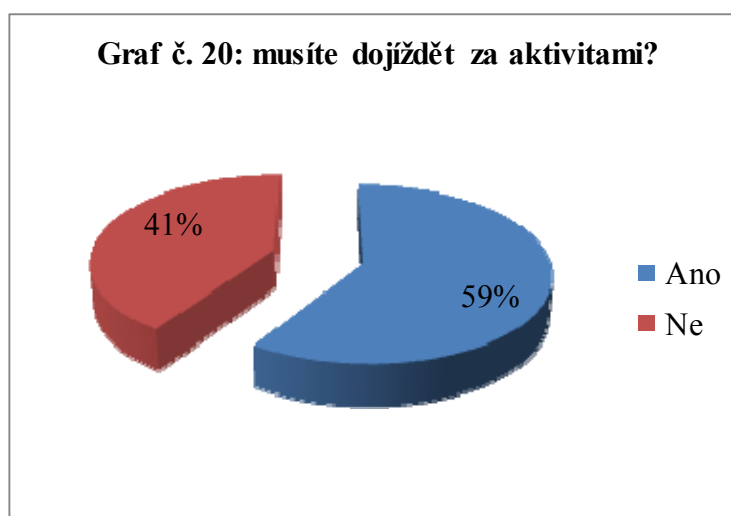
Osoby se zrakovým postižením nám uváděly i více odpovědí, i když tato nabídka nebyla v otázce uvedena.

10 (tj. 33%) respondentů se o nabídce dovědělo ze školy, 9 (tj. 30%) osob se zrakovým postižením získalo informace od kamarádů či příbuzných. Z internetu se o nabídce dovědělo 7 (tj. 23%) tázaných osob. 2 (tj. 7%) respondenti uvedli, že informace získali z letáků a stejný počet jedinců se zrakovým postižením uvedlo „jinde“. U odpovědi „jinde“ jsme se setkali s těmito odpověďmi: SPC (speciálně pedagogické centrum), projekty Evropské unie.

Položka číslo 10, zjišťovala, zda osoby se zrakovým postižením musí dojíždět za volnočasovými aktivitami.

Tabulka č. 26

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Ano	16	59,3%
Ne	11	40,7%

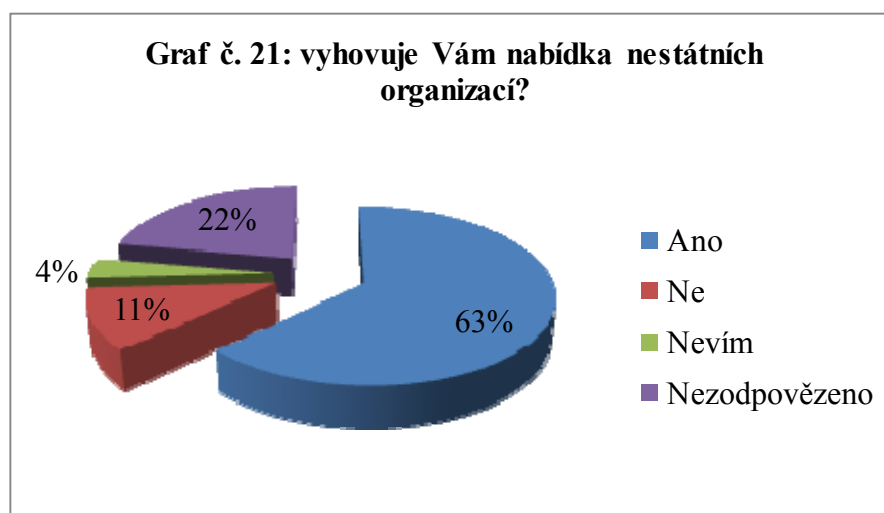

16 (tj. 59%) respondentů nám uvedlo, že za aktivitami musí dojíždět. 11 (tj. 41%) osob se zrakovým postižením jsou ve výhodě a nemusí za aktivitami dojíždět.

V položce číslo 11 jsme zjišťovali názor osob se zrakovým postižením na nabídku volnočasových aktivit v nestátních organizacích. Zajímalo nás, zda jsou zájemci s nabídkou spokojeni. Popřípadě se mohli vyjádřit, jaká volnočasová aktivita jim v nabídce chybí. Otázka byla položena s volnou odpovědí

Tabulka č. 27

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
Ano	17	63%
Ne	3	11,1%
Nevím	1	3,7%
Nezodpovězeno	6	22,2%

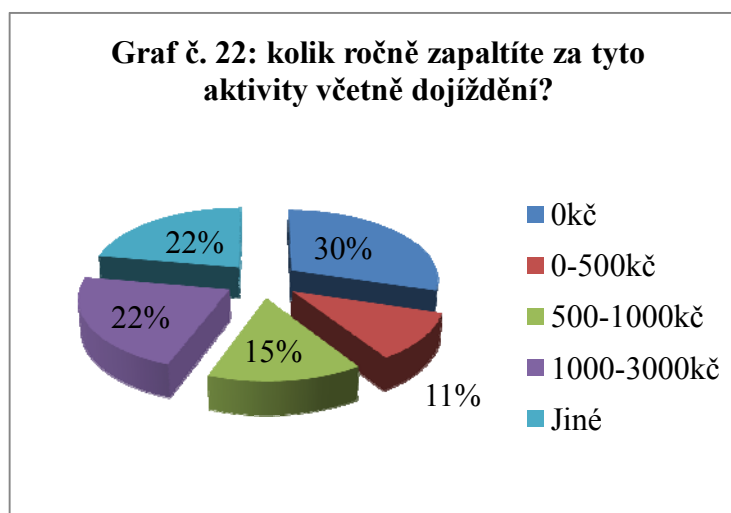

Nejčastější odpověď na tuto otázku zněla „ano vyhovují“, kterou nám uvedlo 17 (tj. 63%) respondentů. U 6 (tj. 22%) dotazníku nebyla otázka zodpovězena. 3 (tj. 11%) respondenti uvedli, že jim nabídka nevyhovuje, ale až na jednoho jedince neuvedli, kterou aktivitu by si přáli realizovat. Respondent, který uvedl, že mu nabídka nevyhovuje, napsal, že by chtěl hrát na kytaru. 1 (tj. 4%) respondent nám uvedl v dotazníku, že neví.

Položka číslo 12 směřovala k zjištění, kolik ročně osoby se zrakovým postižením musí vynaložit finanční částky za tyto volnočasové aktivity včetně dojíždění. U odpovědi „jiné“ měli respondenti možnost napsat částku, která není zahrnuta v nabídce.

Tabulka č. 28

Otázka	Počet odpovědí	Počet odpovědí v procentech
0kč	8	29,7%
0-500kč	3	11,1%
500-1000kč	4	14,8%
1000-3000kč	6	22,2%
Jiné	6	22,2%

Nejvíce respondentů tj. 30% odpovědělo, že za volnočasové aktivity nemusí vynaložit žádné finance. Se 6 (tj. 22%) odpověďmi jsme se setkali u odpovědi 1000-3000kč a také u odpovědi „jiné“. U této odpovědi nám jedinci se zrakovým postižením uvedli následující peněžité částky: 4000kč, 5000kč a 6000kč. Následně 1 z respondentů na otázku „jiné“ zodpověděl, že jeho aktivitou je cestování tudíž i jeho náklady se nebudou pohybovat v řadách tisíce korun ale v desítkách tisíce korun. 500-1000kč platí za volnočasové aktivity 4 (tj. 15%) respondenti a 3 (tj. 11%) osoby označily částku 0-500kč.

7 Diskuze

V následující kapitole se budeme zabývat zhodnocením výzkumné části. Výzkumnou část jsme si rozdělili na dvě části. V první části jsme rozesílali dotazníky neziskovým organizacím, druhá část výzkumu pojednává o vyhodnocování dotazníku, které byly vyplňovány osobami se zrakovým postižením. Výzkumné šetření probíhalo v období od září do prosince roku 2010.

V první části jsme oslovili 25 neziskových organizací, kterým jsme dotazníky zaslali formou elektronické pošty. O vyplnění dotazníků jsme poprosili neziskové organizace, které se zaměřují na práci s osobami se zrakovým postižením a neziskové organizace pro intaktní společnost. Z těchto 25 odeslaných žádostí o prosbu, nám ve formě elektronické pošty přišlo 11 odpovědí z nestátních organizací. Z uvedených 11 neziskových organizací nám dotazník vyplnilo jen 8 z nich. 2 organizace nám odepsaly, že volnočasové aktivity vůbec nerealizují a třetí nezisková organizace nám napsala, že volnočasové aktivity nabízí, ale jen pro intaktní společnost.

Druhá část, kdy byl dotazník určen pro osoby se zrakovým postižením, jsme požádali základní školy a střední školy pro osoby se zrakovým postižením a to formou elektronické pošty. Na naši prosbu z 5 škol reagovaly jen 3 základní školy pro osoby se zrakovým postižením. Kdy jedna škola byla ochotna rozdat dotazníky žákům se zrakovým postižením, pouze v případě, že s žáky osobně tyto dotazníky vyplníme. Další 2 školy nám vyhověly i bez osobního kontaktu. Dále jsme oslovili školu pro zdravotně postižené v rámci pedagogické praxe, kde jsme se osobně účastnili v oslovování žáků se zrakovým postižením. Bylo velmi obtížné seskupit tyto studenty se zrakovým postižením na jedno místo, aby to neomezovalo žáky nebo vyučující. I přes tyto komplikace se nám podařilo získat od všech žáků se zrakovým postižením vyplněné dotazníky až na jednoho, který se slušně omluvil, že v zásadě žádné dotazníky nevyplňuje. Musíme zmínit ochotu naší kolegyně, která požádala své známé osoby se zrakovým postižením ze svého okolí o vyplnění dotazníku. Nakonec se nám podařilo shromáždit 85 vyplněných dotazníků, z tohoto pro nás velkého počtu pouze 27 osob se zrakovým postižením odpovědělo, že využívá volnočasové aktivity.

Na začátku obou dotazníků jsme žádali o základní informace. Při srovnání odpovědí na pohlaví z neziskových organizací a odpovědí od osob se zrakovým postižením nám vychází protikladné údaje. Neziskové organizace nám ve shodě uvedly, že jejich volnočasové aktivity využívá hlavně ženská populace. Naopak po vyhodnocení dotazníků od osob se zrakovým postižením nám vyšlo, že volnočasové aktivity více využívá mužská populace. Tento údaj může být z části ovlivněn tím, že na dotazník odpovídalo více mužů (chlapců) než žen (dívek). Dalším základním údajem byla věková kategorie. Neziskové organizace nejčastěji uváděly, že jejich aktivity jsou využívány hlavně věkovou kategorií 27-40 let. Rozdílný údaj nám vyšel u vyhodnocení dotazníku pro osoby se zrakovým postižením, kde jsme se setkali s věkovou kategorií 10-14 let. Stejná otázka s jinou formulací zazněla na téma využívání volnočasových aktivit z hlediska zaměření, které je populární a často využívané osobami se zrakovým postižením. U neziskových organizací vyplývá z dotazníků, že nejžádanější volnočasové aktivity jsou v těchto oblastech: přednášky, exkurze, besedy a výlety. Z odpovědí osob se zrakovým postižením dostala nejvíce hlasů také odpověď „jiné“ aktivity mezi, kterými bylo uvedeno: os. Okamžik, svaz rybářů Posázaví, tyfloturistický kroužek, hasičský kroužek, cestování, prostorová orientace, šachy a skaut. U obou vyhodnocovaných dotazníků jsme dospěli ke stejnému závěru, že nejmenší zájem u osob se zrakovým postižením je o hudební aktivity. Předposlední společná otázka pro obě skupiny respondentů se zabývala místem, kde se dotazovaní dozvěděli o nabídce volnočasových aktivit. Neziskové organizace měly nejčastěji označenou odpověď internet. Osoby se zrakovým postižením se o volnočasových organizacích dovídají ze školy. Opět různé odpovědi. Poslední společná otázka se týkala finanční náročnosti. Osoby se zrakovým postižením nejčastěji uvedly, že nemusí za tyto aktivity platit, když to srovnáme tak i neziskové aktivity uvedly, že jejich aktivity nejsou zpoplatněny.

Následně bychom shrnuli již odlišné otázky dotazníků, které nelze mezi sebou porovnat. Neziskové organizace dále odpovídaly na otázky týkající se poskytování volnočasových aktivit z hlediska časového rozmezí. Nejčastější odpověď, která se vyskytla, byla 10 let. Následně jsme se ptali, jaké volnočasové aktivity tyto organizace nabízejí. Odpověď, která se nám objevila v dotaznících 7x byly výtvarné aktivity a „jiné“ aktivity. Kde respondenti uváděli tyto odpovědi: výtvarné aktivity-práce s fímem (modelovací hmota), papírem, drátkování, malování na textil, ruční papír, keramika, korálky, práce s přírodninami. Jiné aktivity-relaxace, canisterapie, anglický jazyk, vaření, plavání, bowling, přednášky, návštěvy kulturních zařízení, víkendové pobyty, vzdělávací, taneční a poznávací aktivity, výlety,

dámský klub, knižní klub, exkurze, práce v dílně, klub PC, klubové čtenářské odpoledne. Další otázka byla zaměřena na název pozice osoby, které má volnočasové aktivity na starost, nejvůdětější odpověď byla řadový zaměstnanec se speciálněpedagogickým vzděláním. Z oslovených neziskových organizací nemá žádná organizace tyto volnočasové aktivity zpoplatněny, navíc některé poskytují ještě úlevy ve formě členství. Finanční úlevy v rámci ubytování, stravování atd.

Nyní si shrneme zbylé otázky z dotazníků pro osoby se zrakovým postižením. Nejvíce dotazovaných využívá volnočasové aktivity v Plzeňském kraji. Dalším velkým zastoupením je hlavní město Praha. Zbylé osoby se zrakovým postižením, které využívají volnočasové aktivity, pocházejí z následujících krajů: Olomoucký, Středočeský, Zlínský, Karlovarský, Pardubický a Vysočina. V dotaznících pro osoby se zrakovým postižením jsme si kladli otázku na typ jejich zrakové postižení. V této otázce se nám objevili následující postižení: slabozrakost (těžká i lehká), nevidomost (úplná, praktická, na jedno oko), poruchy binokulárního vidění, retinopatie nedonošených, nystagmus, zbytky zraku a šeroslepost. Přitom největší zastoupení měla těžká slabozrakost. Většina respondentů musí za volnočasovými aktivitami dojíždět

Hlavním cílem této práce bylo zjistit současný stav využívání volnočasových aktivit osobami se zrakovým postižením. Cíl jsme v rámci našich představ a možností splnili. Další hlavní cíl byl směřován na druhý dotazník, který byl určen neziskovým organizacím, kde jsme si kladli za cíl zjistit nabídku volnočasových aktivit. Stanovili jsme si 4 dílčí cíle (1. zjistit, která věková kategorie nejvíce využívá nabídky volnočasových aktivit, 2. zjistit nejčastěji se vyskytující zraková postižení u osob, které využívají nabídku volnočasových aktivit, 3. zjistit, o jakou nabídku z nabízených volnočasových aktivit je největší zájem z pohledu osob se zrakovým postižením, 4. zjistit dostupnost nabízených volnočasových aktivit a jejich finanční náročnost.), které považujeme za splněné.

8 Doporučení pro praxi

Volnočasové aktivity jsou v každém věku důležitým faktorem, nejen u intaktní společnosti, ale i u osob se zdravotním postižením. Avšak osobám se zrakovým postižením se musíme více věnovat, nejen z hlediska využívání volného času, ale i v rámci jejich začlenění do intaktní společnosti. Z našeho pohledu by mělo více existovat neziskových organizací, které by nabízely společné volnočasové aktivity, jak pro osoby se zdravotním postižením tak i pro intaktní osoby. Lidé by dokázali mezi sebe snadněji přijmout osobu s různým postižením, bez toho, aby měli předsudky. Naše představy jsou krásné, ale nelehce dosažitelné. Uvidíme, jestli se společnost v následujících letech pokusí o zlepšení z pohledu na integraci osob se zdravotním postižením v rámci využívání společných aktivit.

V rámci bakalářské práce jsme se snažili v praktické části o ucelený přehled využívání volnočasových aktivit osobami se zrakovým postižením. Kde jsme dosáhli překvapivých výsledků a to takových, že z 85 osob se zrakovým postižením využívá volný čas jen 27 jedinců pomocí aktivit, které nabízejí různé neziskové organizace. Při výzkumu jsme využili metodu dotazníku, která se nám po vyhodnocení některých otázek nezdála dostačující, ale i přesto se domníváme, že jsme požadované cíle splnili. Při dalším výzkumném šetření bychom rádi zapojili i metodu rozhovoru, při které bychom mohli dotazovaným lépe vysvětlit záměr otázek. Zároveň bychom se mohli zeptat na doplňující otázky. Dále bychom doporučili dotazníky a rozhovor zaměřit na širší věkovou kategorii. Je zřejmé, že mladší věková kategorie má větší možnosti a informovanost než lidé seniorského věku. Přesto se domníváme, že právě senioři i lidé dospělého věku by více uvítali tyto nabídky volnočasových aktivit. Dotazníky se nám vrátily z různých krajů České republiky, přesto bychom doporučili, aby byly dotazníky nabídnuty osobám se zrakovým postižením i do zbývajících krajů republiky. V rámci neziskových organizací bychom doporučili osobní setkání s možností prohlédnout si i realizaci nějaké zajímavé volnočasové aktivity. U neziskových organizací bychom spíše využili jen metodu rozhovoru.

Na závěr kapitoly bychom chtěli ještě podotknout velmi nízkou informovanost o nabídkách volnočasových aktivit. Věříme, že je to těžký úkol, hlavně z finanční stránky, ale i přesto by se tato oblast zájmů neziskových organizací měla zlepšit. Během pedagogické praxe jsme se setkali s názorem pedagogů, že jejich školám nejsou nabízeny žádné volnočasové aktivity od

neziskových organizací. Proto si také myslíme, že je tak málo osob se zrakovým postižením co využívají volnočasové aktivity z nestátních organizací. Žijeme v době, kdy se všem lidem bez rozdílu zdravotního postižení musí dávat vše pod „nos“. Proto si myslíme, že kdyby instituce nabízející volnočasové aktivity dělaly různé shromáždění, besedy nebo více dávaly nabídky do různých novin či časopisů, že by se tato poptávka zvýšila.

Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na volnočasové aktivity osob se zrakovým postižením s přihlédnutím k nabídce nestátních organizací. Práci jsem si rozdělila na dvě části, na část teoretickou a na část praktickou.

V teoretické části se zabývám třemi hlavními kapitolami, kdy první kapitola se soustřeďuje na základní vymezení zrakového postižení a zrakové vady. Kladu důraz na vysvětlení jmenovaných pojmů, poněvadž se často tyto termíny zaměňují, hlavně v intaktní populaci. Po vymezení těchto termínů, text směřuji k základním klasifikacím, spolu s výstižným popisem různých vad a postižení. V druhé teoretické kapitole jsem se věnovala problematice volného času. Soustředila jsem se na vysvětlení pojmu volný čas a na popis volnočasových aktivit, které využívají osoby se zrakovým postižením. V závěru kapitoly o volném čase uvádím hry pro žáky se zrakovým postižením. Hry se zaměřují na rozvíjení různých oblastí (sebeobsluha, rozvoj paměti, fyzický rozvoj atd.). Třetí a zároveň poslední teoretická kapitola má shrnout neziskové organizace, které se zaměřují na práci s jedinci se zrakovým postižením v České republice. Bakalářská práce nyní přechází na praktickou část, ve které uvádím hlavní cíle praktické části spolu s dílčími. V rámci praktické části jsem použila dotazníkovou metodu, kterou jsem v kapitole zároveň popsala. Následně kapitola přechází v samotný výzkum, který byl rozdělen na dvě části. V první části vyhodnocuji dotazníky vyplněné neziskovými organizacemi, v druhé fázi hodnotím dotazníky od osob se zrakovým postižením. Na závěr praktické části uvádím diskuzi a doporučení pro praxi, ve které jsem se snažila shrnout poznatky z výzkumného šetření a doporučení pro zlepšení využívání volnočasových aktivit.

Stanovené cíle jsem splnila a to jak v rámci teoretické části, tak i v praktické části. V teoretické části hlavním cílem bylo udělat ucelený přehled zrakového postižení s možností využití volného času spolu s neziskovými organizacemi, které nabízí osobám se zrakovým postižením volnočasové aktivity. V praktické části jsem dosáhla překvapivě velkého počtu vyplněných dotazníků, jak ze strany neziskových organizací, tak i ze strany osob se zrakovým postižením. Vyhodnocování takového počtu nebyl lehký úkol, ale za to jsem dosáhla přesnější statistiky

Seznam použité literatury a zdrojů

1. JESENSKÝ, J. *Hmatové vnímání informací s pomocí tyflografiky*. Praha: SPN, 1988.
2. JESENSKÝ, J. *Základy komprehenzivní tyflopedie-1.díl, přehled systému komprehenzivní tyflopedie*. 1. vyd. Hradec Králové: 2002. ISBN 80-7041-329-8.
3. FINKOVÁ, D., LUDÍKOVÁ, L., RŮŽIČKOVÁ, V. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. 1. vyd. Olomouc : UP, 2007. ISBN 978-80-244-1857-5.
4. FINKOVÁ, D., RŮŽIČKOVÁ, V., STEJSKALOVÁ K. *Úvod do speciální pedagogiky osob se zrakovým postižením*. Olomouc : UP, 2010. ISBN 978-80-244-2517-7. CD-ROM.
5. FLENEROVÁ, H. *Kapitoly z tyflopedie*. Praha: SPN, 1985.
6. GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice – Příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-15-X.
7. HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ, L., NOVÁKOVÁ, Z. *Oftalmopedie. Texty k distančnímu vzdělávání*. 2.vyd. Brno : Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-159-1.
8. HOFBAUER, B., *Děti, mládež a volný čas*. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
9. KOHOUTEK, R. *Metoda dotazníku pro pedagogy*. Brno: Cerm, 1998. ISBN 80-7204-067-7.
10. KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-58-8.
11. KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-84-2.
12. KUČEROVÁ, S. a KOL. *Text ke studiu otázek výchovy*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-2100-432-0.
13. LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopedie I*. Olomouc: UP, 1988.
14. LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopedie-Andragogika*. 1. vyd. Olomouc: UP , 2005. ISBN 80-244-1191-1.
15. LUDÍKOVÁ, L., STOKLASOVÁ, V. *Tyflopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc : UP, 2005. ISBN 80-244-1189-X.
16. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

17. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
18. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, L., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.
20. PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2 .
21. RŮŽIČKOVÁ, R. *Integrace zrakově a kombinovaně postižených žáků*. 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-1738-7.
22. VÁGNEROVÁ, M. *Oftalmopsychologie dětského věku*. Praha: Karolinum, 1998, ISBN 80-7184-053-X.
23. VACHULOVÁ, J., VACHULE, R. *Hry pro těžce zrakově postižené děti*. Praha : Novinář, 1987.
24. VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.
25. VÍTKOVÁ, M., KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L., MADLENER, I., ŘEHŮŘEK, J. *Možnosti reedukace zraku při kombinovaném postižení*. Brno : Paido, 1999. ISBN 80-85931-75-3.

INTERNETOVÉ ZDROJE

26. <http://www.sons.cz/klasifikace.php>, 5. 2. 2011
27. <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/2.htm>, 5. 2. 2011
28. <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/6.htm>, 5. 2. 2011
29. <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/7.htm>, 5. 2. 2011
30. <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/3.htm>, 5. 2. 2011
31. http://cs.wikipedia.org/wiki/Voln%C3%BD_%C4%8Das, 3. 3. 2011
32. <http://www.sport-nevidomych.cz/>, <http://www.artevide.cz/>, 3. 3. 2011
33. <http://neziskovky.cz/cz/fakta/neziskovy-sektor-v-cr/co-to-je-neziskovy-sektor/>, 3. 3. 2011
34. <http://www.sons.cz/historie.php>, 27. 2. 2011
35. <http://www.sons.cz/strediska.php>, 27. 2. 2011
36. <http://www.tyfloservis.cz/zakladni-udaje.php>, 27. 2. 2011
37. <http://www.tyfloservis.cz/sluzby-pro-zrakove-postizene.php>, 27. 2. 2011

38. <http://www.tyflocentrum.cz/sluzby.php>, 27. 2. 2011
39. <http://www.dedina.cz/barva/histo.html>, 27. 2. 2011
40. <http://www.dedina.cz/barva/rehab.html>, 27. 2. 2011
41. <http://www.dedina.cz/barva/stred.html>, 27. 2. 2011
42. <http://www.dedina.cz/barva/klien.html>, 27. 2. 2011
43. <http://web.slepisi.eu/>, 27. 2. 2011
44. <http://web.slepisi.eu/cs/skola-atm>, 27. 2. 2011
45. http://www.okamzik.cz/main/okamzik/O_nas/index.html, 27. 2. 2011
46. http://www.okamzik.cz/main/okamzik/Dobrov_centrum/index.html, 27. 2. 2011
47. <http://www.okamzik.cz/main/okamzik/Vzdelavani/index.html>, 27. 2. 2011
48. <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>, 27. 2. 2011
49. http://www.okamzik.cz/main/okamzik/Kultura_knihovna/index.html, 27. 2. 2011
50. <http://www.okamzik.cz/main/okamzik/Hmatelier/index.html>, 27. 2. 2011

Přílohy

DOTAZNÍK PRO POSKYTOVATELE NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

Dobrý den,

chtěla bych Vás poprosit o vyplnění několika otázek, které mi budou podkladem při vypracování bakalářské práce na téma „Volnočasové aktivity osob se zrakovým postižením s přihlédnutím k nabídce nestátních organizací.“ Dotazník je anonymní a poskytnuté informace slouží pouze pro mé studijní účely a k prezentaci bakalářské práci.

Předem Vám děkuji za vyplnění dotazníku.

Tento dotazník Vám zabere maximálně 15 minut.

Zakroužkujte nebo vyznačte jen jednu odpověď, pokud nebude uvedeno jinak.

1. Poskytujete služby pro zrakově postižené?

- a) Ano
- b) Ne

2. Kde se zrakově postižená osoba, případě její rodiče či rodinní příslušníci mohou dozvědět o Vašich volnočasových aktivitách? (Můžete zakroužkovat nebo vyznačit více odpovědí).

- a) Z internetu
- b) Z letáku
- c) Ze školy
- d) Jinde.....

3. Jak dlouho poskytujete tyto služby?

4. Vaše aktivity více využívají?

- a) Dívky (ženy)
- b) Chlapci (muži)

5. Jaká věková kategorie využívá nejčastěji Vaše volnočasové aktivity? (Můžete zakroužkovat nebo vyznačit více odpovědí).

- a) 3-5 let
- b) 6-9 let
- c) 10-14 let
- d) 15-18 let
- e) 19-26 let
- f) 27-40 let
- g) Jiná věková kategorie.....

6. Jaké volnočasové aktivity nabízíte? (Můžete zakroužkovat nebo vyznačit více odpovědí).

- a) Sportovní aktivity (kroužky)- popřípadě jaké konkrétně.....
- b) Výtvarné aktivity (kroužky)- popřípadě jaké konkrétně.....
- c) Hudební aktivity (kroužky)- popřípadě jaké konkrétně.....
- d) Jiné aktivity (kroužky).....

7. O jaké aktivity je největší zájem?

- a) Sportovní aktivity (kroužky)
- b) Výtvarné aktivity (kroužky)
- c) Hudební aktivity (kroužky)
- d) Jiné aktivity (kroužky).....

8. Kdo vede volnočasové aktivity? (Můžete zakroužkovat nebo vyznačit více odpovědí).

- a) Řadový zaměstnanec
- b) Řadový zaměstnanec se speciálně pedagogickým vzděláním
- c) Dobrovolník
- d) Jiná osoba.....

9. Jsou Vaše aktivity zpoplatněny?

- a) Ano (popřípadě kolik stojí).....
- b) Ne

10. Máte nějaké úlevy pro osoby ze sociálně znevýhodněného prostředí?

DOTAZNÍK PRO OSOBY SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM

Dobrý den,

chtěla bych Vás poprosit o vyplnění několika otázek, které mi budou podkladem při vypracování bakalářské práce na téma „ Volnočasové aktivity osob se zrakovým postižením s přihlédnutím k nabídce nestátních organizací“. Dotazník je anonymní a poskytnuté informace slouží pouze pro mé studijní účely a k prezentaci bakalářské práci. Předem Vám děkuji za vyplnění dotazníku.

Tento dotazník Vám zabere maximálně 15 minut.

Zakroužkujte nebo vyznačte jen jednu odpověď, pokud nebude uvedeno jinak.

1. Pohlaví

- a) Žena
- b) Muž

2. Věk

- a) 10-14
- b) 15-18
- c) 19-26
- d) Jiný věk.....

3. Město případně kraj, ve kterém žijete.

4. Jaké máte zrakové postižení?

5. Doba vzniku zrakového postižení.

- a) Od narození
- b) Získání v průběhu života

6. Využíváte volnočasové aktivity (mimoškolní aktivity) nestátních organizací?

- a) Ano
- b) Ne

7. Jaké volnočasové aktivity z nestátních organizací využíváte? (Může být i více odpovědí).

- e) Sportovní kroužky- popřípadě jaké konkrétně.....
- f) Výtvarné kroužky- popřípadě jaké konkrétně.....
- g) Hudební kroužky- popřípadě jaké konkrétně.....
- h) Jiné kroužky.....

8. Jak dlouho tyto aktivity využíváte?

- a) Od té doby co mám zrakové postižení
- b) 0,5 roku
- c) 1 rok
- d) Více.....

9. Kde jste se o nestátní organizaci dozvěděl (a)?

- a) Ze školy
- b) Z internetu
- c) Z letáku
- d) Od kamarádů nebo příbuzných
- e) Jinde (kde?).....

10. Musíte dojíždět za aktivitami?

- a) Ano
- b) Ne

11. Vyhovuje Vám nabídka nestátních organizací? Popřípadě, napište jaké volnočasové aktivity byste si přál(a).

12. Kolik ročně zaplatíte za tyto aktivity včetně dojíždění?

a) 0kč

b) 0-500kč

c) 500kč-1000kč

d) 1000kč-3000kč

e) Jiné.....

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Gabriela Zaccpalová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Veronika Růžičková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Volnočasové aktivity osob se zrakovým postižením s přihlédnutím k nabídce nestátních organizací
Název v angličtině:	Leisure activities of people with visual impairment in regard to the offer non-governmental organizations
Anotace práce:	Práce má dvě části, část teoretickou a část praktickou. Cílem teoretické části bylo vytvořit ucelený přehled zrakových vad a zrakového postižení, možností využívání volného času osob se zrakovým postižením. Dále vytvořit seznam nestátních organizací, které se věnují osobám se zrakovým postižením. Praktická část nás seznamuje s výzkumem, který byl zaměřený na osoby se zrakovým postižením a na neziskové organizace.
Klíčová slova:	Zrakové postižení, volný čas, volnočasové aktivity, neziskové organizace
Anotace v angličtině:	The work has two parts: theoretical and practical. The theoretical part was to create a comprehensive overview of visual impairments and visual impairment, use of leisure time options of people with visual disabilities. In addition, a list of non-governmental organizations dedicated to people with visual disabilities. The practical part of us familiar with the research, which was aimed at people with visual disabilities and non-governmental organizations.
Klíčová slova v angličtině:	Visual disabilities, recreation, leisure activities, non-governmental organizations
Přílohy vázané v práci:	Dotazník pro poskytovatele neziskových organizací Dotazník pro osoby se zrakovým postižením
Rozsah práce:	77 stran
Jazyk práce:	Český jazyk